323.

PLAVTI

FABVLARVM DEPERDITARVM

FRAGMENTA

COLLEGIT

FRANCISCVS WINTER

PHIL. DR.

BONNAE

MAX. COHEN ET FILIVS

SVMPTVS FECERVNT

MDCCCLXXXV

PLAVTI

FABVLARVM DEPERDITARVM

FRAGMENTA

COLLEGIT

FRANCISCVS WINTER
PHIL. DR.

BONNAE
MAX. COHEN ET FILIVS
SVMPTVS FECERVNT
MDCCCLXXXV

FRANCISCO BVECHELER

RENARDO KEKVLÉ

HERMANNO VSENER

S.

Praeter unam et viginti fabulas, quas in codicibus servatas habemus, notum est antiquis scriptoribus permultas alias comoedias Plauto auctori adscriptas in manibus fuisse, quarum nos nullam haberemus notitiam, nisi earum frustula quaedam in grammaticorum scriptorum libris relicta essent. quae quamvis exigua sint quantum valeant non tam ad poetae artem recte intellegendam quam ad fabularum Plautinarum per antiquitatem propagatarum historiam cognoscendam, priores Plauti editores haud satis perspicientes in ea non tantum, quanto digna sunt, studium contulerunt. novam his reliquiis et colligendis et emendandis operam dedit Ritschelius. egregia commentatione 'die fabulae Varronianae des Plautus' inscripta istius operae fundamentum iecit fabularum deperditarum ordinem restituens genuinasque resarciens titulorum versuumque complurium formas in editionibus prave traditas. neque vero quae ibi effecerat ut editioni fragmentorum criticae mandaret Ritschelio contigit; cuius specimen tantum dedit in opusculorum volumine tertio haud ultra Boeotiam fabulam progressus. quam fragmentorum editionem haud ad finem esse perductam quam aegre ferendum sit quisque videt, qui semel inspexerit priores editiones[1]), quarum auctores neque satis adcurate grammaticorum libros perscrutati sunt ad fragmenta colligenda neque in emendandis respexerunt singulorum scriptorum, quibus versus servatos debemus, rationem fidemque satis sollicite, ne moneam artis criticae in Plauti versus adhibendae, quam primus docuit Ritschelius, eos ignaros fuisse. quae cum ita sint, haud inutile videtur his fragmentis denuo operam navare. quam ita institui, ut primum disputarem

1) Plauti fabularum editiones, quibus fragmenta adiecta sunt, enumeravit Ritschelius Opusc. II p. 76 (quibuscum conferas Brandtii adnotationem Mus. Rhen. XXXIII p. 630) p. 113, p. 154.

de fabularum ordinibus et titulis, deinde de auctoribus antiquis, quorum in libris fragmenta servata sunt, tertium versus qui sub Planti nomine adlati in fabulis XXI haud leguntur, omnes quantum potui digestos et emendatos ederem.

Cum saeculo septimo ineunte studiis grammaticis Romae florescentibus de comoediis Plautinis quaestiones instituere inceptarent, homines litterati in id summas curas intenderunt, ut inter fabulas traditas quaenam essent genuinae explorarent. comoedias viginti quinque, quas vere Plautinas agnovit, e ceteris segregavit Aelius Stilo, similes fabularum indices composuerunt Sedigitus, Claudius, Aurelius, Accius, Manilius; propriam viam ingressus Varro praeter unam et viginti fabulas consensu omnium Plauto vindicatas quasdam alias probavit adductus filo atque facetia sermonis Plauto congruentis, cuius rei testem habemus Gellium in N. A. III, 3. in Varronis iudicio sequentes grammatici ut videtur acquieverunt, neque legimus quemquam post Varronem in hanc quaestionem studium contulisse. Varronis praescripta cum tantae fuerint auctoritatis, ut illae una et viginti fabulae per posterum tempus pro genuinis receptae ad hunc diem servarentur, valde probabile est, etiam e ceteris fabulis grammaticos recentiores eas potissimum respexisse, quae a Varrone Plauto erant addictae. itaque earum praeter XXI fabularum, quarum memoriam nos relictam habemus, plurimas interfuisse illi fabularum a Varrone probatarum ordini cum Ritschelio consentientes haud a veritate aberrabimus. neque tamen ultra hoc generale propositum progredi licet. nam ut inter fabulas etiam nunc adcurate designemus eas, quas Varro genuinas easque quas suppositicias iudicaverit, satis certa indicia nobis non sunt praesto. quam adcuratam distinctionem Ritschelius perficere conatus est: Servii verborum 'nam Plautum alii dicunt unam et viginti fabulas scripsisse, alii quadraginta, alii centum' etiam illa 'alii quadraginta' ad Varronem referens undeviginti fabulis electis alterum fabularum Varronianarum ordinem construxit. sed Ritschelius ipse professus est, certum iudicium de paucis tantum fabulis proferri posse. neque mihi propositum est in Ritschelii disputationem invehi. unum tamen

monendum videtur: Ritschelius Colacem, Phagonem, Dyscolum, Agroecum fabulas ob eam causam e Varronianarum ordine eiecit, quia num genuinae essent titulorum formae magnam moverent suspicionem. hanc enim normam in titulis componendis Plautum secutum esse, ut cum e personarum nominibus titulos fecisset, graecas formas admitteret, eos autem, quos e nominibus appellativis derivasset, semper latinos formaret. Ritschelius igitur fabulas illas ambiguis inserens ratiocinatur, eas comoedias, in quibus, quantum hodie erui potest, insunt a Plauti consuetúdine aliena, Varronem quoque suppositicias iudicaturum fuisse. quae ratiocinatio duas alias fabulas num recte ordini Varroniano attribuerit Ritschelius, movet dubitationem: Lenonum geminorum fabulae versus 'dolet huic puello sese venum ducier' non convenit cum Plauti sermone. 'dolet' apud Plautum non cum accusativo cum infinitivo, sed ubicumque legitur semper cum quia aut quod coniunctum est[1]). primum exemplum accusativi cum infinitivo praebet Terentii Adelph. v. 275 'hoc mihi dolet nos paene sero scisse et paene in eum locum redisse'. alterius fabulae, Trigeminorum, versus a Gellio N. A. VI, 9, 7 adlatus 'nisi fugissem medium credo praemorsisset' ab omnibus editoribus perperam sic scriptus est: 'nisi fugissem, medium, credo, praemorsisset'. minime 'medium' cum 'praemordere' coniungi licet[2]). versus necessario sic restituendus est: 'nisi fugissem in medium, credo praemorsisset' id est 'nisi fugissem ex aede in medium', aeque ac Capt. 649, Afran. 168 dictum est. quam significationem medii voculae alienam a Plauto recentiore demum tempore in usum venisse demonstravit Langenus 'Beiträge zur Kritik und Erklärung des Plautus' p. 222[3]). apparet eodem iure quo Colacem ceterasque etiam hanc utramque fabulam ab-

1) V. Brixii adnot. ad Trin. v. 290 Capt. v. 148, conferas etiam Luebberti Gramm. Stud. II p. 102 sq. — diversam sententiam profert Draegerus Histor. Syntax d. lat. Sprache II^2 p. 392.

2) Conferas modo Mil. v. 318 'Non tu tibi istam praetruncari linguam largiloquam iubes' et Trucul. v. 614 'Tange modo: iam hic ego ted agnum faciam et medium distruncabo'.

3) Langenus Captivorum versum etiam ob alias causas suspectum recte ut interpolatum eiecit.

indicari posse a Varronianarum ordine. attamen Varro omnino minus ex istius modi quaestionibus perpensis quam e filo atque facetia sermonis Plauto congruentis, ut Gellii verbis utar, fabularum originem eruere studuisse videtur. ni ita se res haberet, prorsus haud intellegeremus, quomodo fieri potuerit exempli gratia ut Boeotiam fabulam sub Aquilii nomine traditam Plauto vindicaret vel potius versus a Gellio servatos Plautinissimos indicaret, quos recentiore quam Plauti aetate exortos esse e solariis memoratis Ritschelius statuit. opponat quispiam cum Ritschelio non Varroni sed Gellio hoc vitium esse imputandum, quippe qui, cum expressis verbis dicat se Boeotiam 'nuperrime' legisse, minus feliciter hos ipsos versus elegerit retractatos contrarium docentes ac Gellius ipse voluerit. immo haec unica esset via, qua res explicari posset, si talibus Gellii verbis sincera fides esset. quantae vero fuerit levitatis Gellius, valde insigne documentum, quod detexit Kretschmerus 'de A. Gellii fontibus' p. 14, habemus libri noni caput quartum, ubi libros Aristeae, Isigoni, aliorum se emisse et legisse mentitus est, quorum ex uno Plinio notitiam sumpsit. neque cum sana ratione congruit Kretschmeri iudicium 'sed quandoque bonus dormitat Homerus: infelici hora ei accidit, ut a veritate, quam alias amicam habebat, hoc loco descisceret', sed hoc unum exemplum suadet Gellio fidem ut abrogemus, quotienscumque ex aliis causis de eius verbis suspicio movetur. neque quae de Plauti fabulis lectitatis protulit carent omni suspicione. ut infra exponam, antiquitatis studiis Hadriani aetate renascentibus fabulae una et viginti a Varrone segregatae tantum praevaluerunt, ut ceterae fere omnino neglegerentur. quarum haec illa per casum in virorum doctorum manus fortasse venit, sicut Colax et Caecus, quarum alteram Marcus Aurelius, alteram Iulius Romanus ut ipsas lectitaverint, factum esse potest. tantum vero studium, quantum Gellii verba testari videntur, si re vera homines litterati saeculo secundo in eas contulissent, valde mirum esset, quod vestigia eius non solum in ceteris Gellii libris sed etiam in recentiorum grammaticorum operibus prorsus nulla relicta sunt. Gellius enim duobus tantum praeter III, 3 locis fabulas nunc deperditas memorat: XI, 7, 5, cuius capitis fons ignotus est, et VI, 9, 7, ubi Trigeminorum versum adfert non e fabula ipsa, sed e Probi

opere sumptum[1]). eidemque auctori debuit tria incertae sedis fragmenta, quae exhibet IV, 7, 1, ubi Probi nomen adiectum est, et XVIII, 12, 3 et 4[2]). in recentiorum autem grammaticorum libris qui adlati sunt versus fere omnes fluxerunt e fontibus saeculi p. Chr. primi, id quod de plurimis certo statui, de reliquis probabiliter conici licet. dubitatio in Gellii verba mota augetur eo, quod Nervolariae versus, quem adfert Gellius III, 3, 6, idem exstat in Varronis de l. l. VII, 65. qualem consensum casu factum esse vix tibi persuadeas, certe multo verisimilius est, Varronem sicut in paucis libris nobis servatis non numquam eundem versum bis posuit, Nervolariae versum etiam in libro de comoediis Plautinis inscripto memorasse eumque ex hoc Gellium exscripsisse. quae si recte disputavi, Gellii de fabulis, quas se lectitasse gloriatus est quasi ipsas inspexerit, fides valde debilitatur. neque igitur Ritschelii argumentationi adstipulari possum. neque Boeotiae versus, quippe quos Ribbeckius comicorum reliquiis inseruerit, inter fragmenta Plautina recepi, cum de eorum origine, quantum video, nunc quidem decerni non iam liceat.

Titulorum fabularum deperditarum plurimos a vitiis editorum Ritschelius egregie liberavit, ita ut pauca tantum restent, quae addantur. Pagonem titulum integre[3]) traditum ut mutemus efficere non potest illa lex a Ritschelio de titulorum formis posita. neque ceterorum virorum doctorum coniecturae[4]) habent ullam probabilitatem neque Loewii Prodr. p. 292, qui Lipargum titulum Prisciani I p. 522 traditum in Arpagum mutatum cum hoc componens e Varronis 'in pagone: honos syncerasto perit pernis glandio' talia effinxit 'in arpago: metuo ne honos syncerasto pereat pernis glandio'.

Pro Cacistione, quod e Cesistione in Varronis codice Flo-

1) Cfr. Mercklinius in Fleckeis. Annal. suppl. III p. 652, Kretschmerus l. c. p. 84, Steupius de Probis grammaticis p. 199.

2) Cfr. Kretschmerus l. a. p. 88, Steupius l. a. p. 196. — Ritschelius Parerg. p. 131 nimis benevole ut opinor de Gellii studiis iudicavit coniciens eum Varronis praescripta etiam ad ceteros quos adtulit praeter III, 3 fabularum ambiguarum versus adhibuisse.

3) Cfr. Ribbeckii Com. lat. fragm. coroll. p. CIII sq.

4) Paplago coniecit Hertzius Rament. Gell. mant. p. 20, Phao Ladewigius Anal. scen. p. 13.

rentino tradito Ritschelius coniecit, Loewius Prodr. p. 291 verisimilius proponit Cocistrio, glossas 'cocistrio: praegustator cocinae' et 'cocistrio: graecum est, id est tabernarius' adhibens.

Lipargum titulum, quem adhuc frustra temptaverunt viri docti, mutare non ausus sum, quamquam confiteor, me adhuc quomodo explicari possit non invenisse. editores cum Scaligero Lipargum retinentes temere alterum nomen Parasiti pigri esse censuerunt. quorum sententia abiecta Ritschelius Opusc. II p. 730 sqq. Freundio adsensus est proponenti 'in Lipargo' corruptum ex 'in litergo' corrigendum esse sic 'in sitellitergo'. neque hac coniectura neque Ribbeckii 'in Luperco' neque Loewii 'in Arpago', id quod non tam prope ad litterarum traditarum similitudinem accedit quam Loewio ipsi visum est, verum extricatum esse puto.

Iam unus restat titulus, de quo Ritschelium haud recte iudicasse censeo. Festus p. 301, 26 et 352, 20 adfert e Syro fabula versum 'cum extortis talis cum todillis crusculis' (sodellis p. 301). eundem versum e Cistellaria memorat Priscianus I p. 103 et omisso fabulae titulo Paulus p. 52. denique Festus p. 329, 34 titulo haud adiecto tradit versus '[diobolares schoeniculae mi]raculae cum extritis [talis cum todillis crusculis'], quos Cistellariae esse ex eo sequitur, quod priorem versum Varro de l. l. VII, 64 e Cistellaria laudat. similiter Festus p. 169, 11 et 197, 20 duos versus e Nervolaria profert, qui iidem in Sticho fabula leguntur. quaeritur, quomodo hae titulorum discrepantiae exortae sint. abstineamus prava illa interpretatione, Festum vel potius Verrium titulos confudisse, quam de duobus versibus e Nervolaria laudatis viri docti admiserunt. haec enim interpretatio, quae minus offenderet, si uno tantum loco discrepantia exstaret, ab istis versibus prorsus removenda est, praesertim cum per totas Festi reliquias nusquam in titulis erratum sit. Muelleri explicationem, et in Cistellaria et in Syro illum versum positum fuisse, Ritschelius[1]) ut otiosam acriter refutans Ladewigio[2]) adstipulatus est[3]), qui coniecit Syrum servum in Cistellariae partibus nunc

1) Parerg. p. 164, 175 sqq., 206.

2) Mus. Rhen. III, p. 525 sqq.

3) Adsensus est etiam Leidolphus 'de Festi Paulique locis Plautinis' in Comment. philol. Ienens. II p. 205 sq.

deperditis locum habuisse eiusque nomen scriptorem grammaticum pro titulo sumpsisse. quae sententia ne minimam quidem habet similitudinem veri. neque enim exemplis, qualia habes Pyrgopolinicem titulum pro Milite glorioso, Cacistum pro Vidularia, Chrysalum pro Bacchidibus a Fulgentio positos, opus est adprobari, sed e rerum natura efficitur, nisi eorum, qui in fabulis primas partes egerunt, nomina apte adhiberi non potuisse pro titulis. Syrus autem ut re vera in Cistellaria infuerit, certe non primas sed postremas egit partes neque, quantum e scaenis sat multis de fabulae argumento statuere licet, quidquam profuit ad exitum fabulae evolvendum. certe Lampadionem Verrius fabulam inscripsisset, si cuiuspiam personae nomen pro vero Cistellariae titulo inducere voluisset. itaque Ladewigii coniecturam non probo unaque quae relinquitur Muelleri explicatione recepta Syrum fabulam fragmentorum ordini reddo. neque quidquam valet, quod praeter hunc utrumque Festi locum nusquam Syri mentio facta est. fabulas enim plures habemus memoratas uno tantum loco. neque etiam illo Ritschelii argumento Muelleri sententia profligatur, quo haud verisimile esse ponitur tam peculiarem versum in duabus ac diversis fabulis fuisse. sane quidem iste versus haud stricte respondet ad legem a Ritschelio de versibus iteratis constitutam, ut eos tantum versus, qui generalem sententiam continent aut certa dicendi formula compositi sunt, praeter paucas voculas aeque formatas Plautum diversis fabulis admisisse credamus. attamen eaedem res iisdem fere verbis descriptae cum in Plauti comoediis saepius inveniantur — conferas, ne omnia exempla enumerem, Poenuli v. 267 sqq. cum Cistellariae versibus a Ritschelio Parerg. p. 174 sqq. tractatis — istius modi versum bis positum tuentur.

Quae de titulis disserenda restant minus gravia, ne longius disputationem producerem, fragmentorum adnotationibus subieci. itaque nunc me converto ad alteram quaestionem de auctoribus, in quorum libris fabularum deperditarum versus nobis servati sunt, instituendam.

Fragmenta Plautina, quae titulis fabularum adiectis tradita sunt — ab his enim, ut satis certum totius quaestionis fundamentum ponamus, proficiscendum est — debemus libris Varronis, Verrii a Festo Pauloque excerptis, Probi commentario Vergiliano,

operibus Plinii maioris, Gellii, Marci Aurelii ad Frontonem epistulae, scholiis Veronensibus, pleniori in Vergilii carmina commentario qui dicitur Serviano, libris Nonii, Charisii, Diomedis, Macrobii, Prisciani. de quibus reliquiis ut recte iudicetur, inprimis id inquirendum est. unde singuli scriptores versus. quos adferunt, sumpserint, utrum e fabulis ipsis an e priorum grammaticorum operibus.

De Varrone et Verrio iudicium haud fluctuatur. quamquam enim pro certo haberi potest, utrumque e priorum grammaticorum libris non nulla veterum scriptorum exempla mutuatum esse, tamen non dubium est, quin plurima e fabulis ipsis hauserint. Probum fabulas ipsas inspexisse et demonstrabit disceptatio de recentiorum grammaticorum fontibus et perspicue docent verba, quae sunt in vita Vergilii Probi[1]) commentario praemissa, haece: 'sunt autem astrabae vehicula dicta παρὰ τὸ μὴ στρέφεσθαι, quo titulo et Plautus fabulam inscripsit, in qua mulieres in eiusmodi vehiculis inducit'. Plinius quos memorat versus Nat. Hist. XIV, 92 e Fabio Dosseno[2]) sumpsit, verba ad Saturionem spectantia XXIX, 58 verisimilius ut opinor e Verrii opere quam e fabula ipsa descripsit, unum quod restat incertae sedis fragmentum XIX, 50 unde hauserit diiudicari non potest. neque Marcus Aurelius utrum Colacem fabulam, cuius tres versus memorat, ipse lectitaverit an non decerni licet. minus fluctuantem sententiam admittunt Caeci vel Praedonum versus, quam fabulam Iulio Romano ad manus fuisse infra explicabo. diversum iudicium cadit in ceteros scriptores, quos omnes mihi quidem non dubium est copias suas e grammaticorum conlectaneis transtulisse, ita ut haec tantum quaestio moveatur, quibusnam fontibus versus Plautinos debuerint. pauci versus, qui exstant in scholiis Veronensibus, pleniore commentario Serviano, Macrobii libris, unde exscripti sint satis certa non habemus indicia, reliquorum fontes patent. Gellium frag-

---

1) Frustra Riesius 'de commentario Vergiliano qui M. Valerii Probi dicitur' p. 6 sqq. contra Jahnii (proll. ad Persium p. CXLI sqq.) et Reifferscheidii (roll. Sueton. p. 398) sententiam conatus est hanc vitam a Valerio Probo Berytio abiudicare. cfr. Steupius 'de Probis grammaticis' p. 120 sqq.

2) Cfr. Ritschelii Parerg. praef. p. XIII.

menta Plautina e Varronis et Probi libris excerpsisse iam supra exposui.

Nonium constat opus suum de compendiosa doctrina conscripsisse praeter diversos commentarios aliquot grammatica conlectanea exhaurientem. commentariorum ordinibus praeter Vergilianum, unde fortasse deprompsit Medici parasiti versum p. 200, 7, ne unum quidem fragmentum Plautinum debuit [1]. tres versus Astrabae p. 62, 32 Corniculae p. 63, 11 Frivolariae p. 66, 31 prolati exstant in duobus alphabeticis ordinibus libro primo insertis, quos Schmidtius 'de Nonii Marcelli auctoribus grammaticis' p. 138 probabiliter coniecit e glossario aliquo secundum litteras distributo desumptos esse. cuius copias e veteribus fontibus emanasse haud pauca ostendunt exempla cum Varronis Verriique exemplis convenientia [2]. adverbiorum ordini libri II inserti sunt duo versus Nervolariae et Corniculae p. 127, 25 et 147, 27. ordines adverbiorum libri I et II ex eodem fonte quo adverbia libro IX adiecta fluxisse probabiliter coniecit Schmidtius l. a. p. 118. haec cum ex antiquiorum scriptorum libris, Probi, Verrii, Varronis, manasse Charisius ostendat (cfr. Schmidtius l. a. p. 69), etiam hos versus per rivulos quosdam ignotos ex illa aetate in Nonii opus venisse verisimile est. omnes ceteri paucis exceptis versus fabularum deperditarum exstant in librorum secundi et tertii partibus, quae inter singulos commentariorum ordines interpositae sunt. quas unde petierit Nonius haud omnino constat. tamen ad multorum exemplorum fontem inveniendum vestigia adsunt. neque ex uno omnia mutuatus est, sed plures ac diversos libros compilavit: e Gellio aliquot exempla recepit, quae enumerata sunt ab Hertzio in Fleckeis. Annal. vol. 85 p. 716 sqq. et 782 sqq. hisce inserti sunt duo versus Astrabae p. 69, 31

---

1) Hoc ob eam causam memoratu dignum videtur, quod de commentariis Plautinis, cuius utriusque auctores incerti copias alibi repertas iam breviter contraxisse videntur, ut recte iudicemus non nullam habet utilitatem.

2) Cfr. conticinium p. 62, 26 cum Varr. de l. l. VI, 7, VII, 79 praeficae p. 66, 31 cum Varr. de l. l. VII, 70 Paul. p. 223 grumae p. 63, 3 cum Paul. p. 96 luculentum p. 63, 11 cum Paul. p. 120 proletarii p. 67, 18 cum Paul. p. 226.

et Nervolariae p. 169, 6[1]). praeterea sicut in aliis Noniani operis libris ita inprimis in tertio Probi magnum observationum numerum inesse viri docti multis exemplis demonstrarunt. quae Nonium e Probo ipso exscripsisse sententia erat Hertzii et Kretschmeri refutata a Keilio gramm. lat. V p. 570, qui Nonium illa Probi frustula e Capro sumpsisse statuit. inter ea, quae certum est e Capri libris fluxisse, unus tantum versus Plautinus Agroeci fabulae interest p. 196, 31 s. v. clunes memoratus, quem sive Caper sive Probus ipse num e Verrii opere exscripserit valde dubium est propter lectionum discrepantias. ceterorum versuum plurimos ad eundem fontem pertinere ut coniciam eo moveor, quod Plauti fabularum deperditarum versus in his ipsis operis Noniani partibus mire cumulati unum exemplar designare videntur, ne moneam, procul dubio multo plures copias, quam nunc enucleare licet, Nonium e Capro transtulisse. qui restant versus Astrabae p. 376, 7 Colacis p. 545, 20 Medici parasiti p. 551, 4 incertarumque fabularum p. 333, 31 et 447, 10 quibusnam auctoribus debeantur, erui non iam potest.

Charisius omnes, quos exhibet deperditarum fabularum versus accepit a C. Iulio Romano. is licet haec illa de suo adgesserit, plurima e Capro deprompsit, ut inter omnes constat. quasi fundamentum Capri libros operi suo subiecisse iisque quae ex hoc hausit, alia ex aliis scriptoribus grammaticis adglutinasse videtur. quorum copiae cum facile cognoscantur, praesertim cum saepissime nomina ipsorum adiecerit Romanus, non vereor ne errem Frivolariae versus p. 193, 15 et 196, 9 duosque incertos p. 197, 18 et 242, 10, quos ex additicio fonte fluxisse nullum indicium est, Capro attribuens. plane contrarium adhibendum est iudicium ad Caeci vel Praedonum fragmenta, cuius fabulae quotquot versus nobis traditi sunt, omnes decem servavit Romanus. quos si Romanus e Capro exscripsisset, miraremur ceteros scriptores, ut Nonium, Diomedem, Priscianum, in quorum libris permultae Capri vel potius Probi reliquiae insunt, praeter ceteras fabulas Plautinas Caeci vel Praedonum nullam fecisse mentionem. deinde Charisii capite I, 15, cuius auctor eodem fonte quo

1) Aulularium Nonius neglegenter scripsit pro Nervolaria. cfr. Hertzius l. a. p. 726.

Romanus usus est[1]), conlato cum iis partibus quae Caeci vel Praedonum versus continent, facile agnosces hos versus haud ad communem illum fontem i. e. Capri opus redire. quod ad demonstrandum hoc unum exemplum valet:

Charis. (I, 15) p. 109, 10 plure aut minore emptum antiqui dicebant. Cicero 'plure venit' et Lucilius 'plure foras vendunt'. sed consuetudo pluris et minoris dicit.	Charis. (II, 13) p. 211, 27 Plure Plautus in Caeco vel in Praedonibus 'plure altero tanto quanto eius fundus est velim'. Cicero quoque 'plure venit' Lucilius 'plure foras vendunt quod pro minore emptum' antique.

aut fabulam ipsam inspexit Romanus, id quod Ritschelio[2]) placuit, aut illos decem versus alicui auctori debuit, de cuius aetate studiisque nil certi proferri potest. mihi Ritschelii sententia veritatem adsequi videtur. talia enim verba, qualia legimus p. 202, 30 'invito ut falso Plautus in Caeco vel in Praedonibus "neque eam invito a me umquam abduces", quod idcirco putavi tractandum, quia numero plurali' e. q. s. indicare videntur Iulium Romanum hunc versum e fabula ipsa sumpsisse. minus refert, quod p. 219, 9 'sedulum Plautus in Caeco vel in Praedonibus "velim te arbitrari factum" respondetur "sedulum est, summoventur hostes, removentur lapides' personarum distributio significata est, unde non certo efficitur Romanum fabulam ipsam inspexisse. idem invenitur p. 198, 22 in Titinii, p. 204, 1 et 207, 10 in Afranii versibus.

Diomedes versus exhibet Corniculae p. 383, 15 et Faeneratricis p. 401, 5, deinde tres incertos pp. 345, 4; 368, 25; 458, 25. qui omnes praeter unum (p. 458, 25) in iis capitibus exstant, quae Probi frustulis impleta esse constat, sive cum Keilio[3]) consentis Diomedem Probum ipsum compilasse, sive cum Christio[4]) Steupioque[5]), aliis, ut Capro, intercedentibus Probi copias in illius libros fluxisse. itaque hoc quoque loco ad Probi studia Plautina reicimur.

1) Cfr. Christii commentationem Philol. XVIII p. 121 sqq.
2) Parerg. p. 157.
3) Gram. lat. I praef. p. LI sqq.
4) Philol. XVIII p. 129.
5) De Probis p. 190 sqq.

Ad eundem pertinent versuum, quos Priscianus e Plauti fabulis deperditis adfert, plurimi. versui Frivolariae I p. 188, 26 Capri nomen adscripsit. Capri libro etiam I p. 280, 15 usus est: 'antiqui tamen ancipes et praecipes et bicipes proferebant in nominativo et sic secundum analogiam sequebatur genetivus ancipes ancipitis, ut sospes sospitis. Plautus in Commorientibus "Saliam in puteum praecipes", idem in Rudente "post altrinsecus est securicula ancipes itidem aurea'. quibuscum conferas Charisii (I, 15) p. 88, 11 'quam rationem ut custodirent veteres multa dure protulerunt, ut ancipes pro anceps et praecipes pro praeceps' et (I, 17) p. 120, 14 'ancipes veteres cum ratione dixerunt ne genetivus ancipitis duabus videretur syllabis crescere. Plautus in Rudente "post altrinsecus est securicula ancipes'. facile videbis unum doctorem, quem Priscianus adcuratius quam Iulius Romanus et auctor Charisiani capitis I, 15 exscripsit. quem doctorem Caprum fuisse iis quae de Charisii I, 15 et I, 17 fontibus disceptata sunt probatur. Medici parasiti versus I p. 489, 17 exstat in libro nono, ubi de verbis in 'leo' desinentibus agitur, quae pars ex eodem fonte quo Diomedis p. 373, 17—374, 2 derivata est, id est ex Probo per Caprum. minus certo enucleari potest unde duo versus, qui libro decimo inserti sunt, Carbonariae I p. 516, 11 et Lipargi I p. 522, 14 deprompti sint. sed cum in libro decimo aeque atque in nono saepius ceteris scriptoribus Probus memoretur et praeterea multa exempla cum iis consentiant, quae apud Diomedem exstant[1]), quasi ultro se offert coniectura, etiam hos versus, qui ad tales verborum formas inlustrandas adscripti sunt, quales Diomedes quoque quamquam minus frequentes exhibet (p. 368, 21—25; 387, 5—10)[2]), ad Probum redire. restant denique duo fragmenta e Verrii copiis in Prisciani opus translata: versus Lenonum geminorum I p. 231, 21 et Frivolariae I p. 271, 2 memorati in Festo leguntur p. 249, 19 et 257, 31. quorum priorem e Suetonii de institutione officiorum libro se hausisse Priscianus ipse indicat[3]). cuinam auctori alterum debuerit, latet. nam

1) Cfr. Keilius Gram. lat. I praef. p. LII.

2) Cfr. Keilius l. a. p. LIV.

3) V. Suetonii reliquiae ed. Reifferscheidius p. 348.

Verrii ipsius libros non evolvisse eum inter omnes constat, Festi epitome usum esse non apparet. immo omnia quae insunt in Prisciani libris Verriana per secundum auctorem eo inducta esse videntur; Verrii nomen semel Priscianus adfert I p. 212, 16 'inveniuntur tamen quidam haec allex feminino genere protulisse, quod Caper ostendit de dubiis generibus, Verrium Flaccum posuisse allecem hanc dicens'. neque tamen causa est cur hunc quoque Frivolariae versum Priscianum e Capri libro recepisse coniciamus. multo verisimilius fit interpretatione voculae adiecta 'et proprie intercus aqua dicitur, quam Graeci ὕδρωπα nominant', eundem esse fontem ex quo Servius haec ad Verg. Georg. I, 124 adposuerit: 'veterno, pigritia, [otio, quia plerumque otiosos solet hic morbus incessere, Plautus in Addicto "opus facere nimio quam dormire mavolo, veternum metuo."] veternus autem dicitur morbus intercus i. e. ὕδρωψ, qui homines efficit pigros [et dicimus hic intercus, huius intercutis]'. relegamur ni fallor ad librum de vitiis corporalibus scriptum. fortasse hoc quoque loco Priscianus itemque Servius[1]) Suetonio usi sunt, qui in Prato de vitiis corporalibus egerat.

Perlustrantes auctorum ordinem, quorum studiis factum est, ut dubiosarum Plauti fabularum memoria non omnis abolesceret, videmus post Varronem Verriumque inprimis Valerium Probum Berytium has comoedias perlegisse iisque usum esse ad thesauros grammaticarum observationum augendos. Valerium Probum Berytium dico. neque enim mihi dubium est, quin Steupius talia studia grammatica, de qualibus hic agitur, recentiori cuidam Probo attribuens erraverit. nimis angustis finibus Berytii studia coartavit atque tertium studiorum genus a Suetonio laudatum ('reliquit autem non mediocrem silvam observationum sermonis antiqui') parum respexit. sed ne repetam, quae iam ab aliis viris doctis[2]) in Steupii sententiam recte prolata sunt, satis habeo monere me omnia quae veteres scriptores sub Probi nomine tradunt, iis videlicet exceptis, quae Probo saeculi quarti litteratori adiudicantur, ad Berytium referre. Probus igitur

1) Servium Suetonii 'Prato' multa debere ostendunt Reifferscheidius l. a. p. 272 Kirchnerus in Fleckeiseni Annal. suppl. VIII p. 532.

2) Cfr. Teuffelius 'Stud. und Charakt.' p. 442 Vahlenus ind. lect. Berol. 1877/78 p. 10.

versus Agroeci, Astrabae, Carbonariae, Commorientum, Corniculae, Faeneratricis, Frivolariae, Lipargi, Parasiti medici, Trigeminorum operi suo[1]) iniecit, quos etiamsi multi non e Probi sed e Capri libris grammatici hauserunt, si non omnes tamen plurimos Probo addicendos esse, iis fere quae de Capri studiis nobis tradita sunt probatur. porro licet hunc illum versum a priore grammatico, ut Agroeci versum a Verrio, Probus mutuatus sit, tamen pro certo haberi potest eum maiorem partem e fabulis ipsis congessisse, id quod de Astraba Probi explicatio adiecta ipsa demonstrat.

Praeter versus, quos e Varronis Verrii Probi copiis in recentiorum grammaticorum opera transiisse certis indiciis colligimus, paucos qui exstant ex ignotis fontibus desumpti, haud valere ad iudicium faciendum de fabularum Plautinarum lectione per se patet. neque igitur dubito contendere fabularum praeter Varronianas Plautinarum studium post Probum oblitteratum neque etiam Hadriani aetate renatum esse. adeo, ut videtur, praevaluerunt fabulae una et viginti a Varrone segregatae, ut ceteras saeculi secundi homines litterati, quamquam reliquis veterum auctorum scriptis novam operam insumpserunt, fere omnino neglegerent.

Restat ut in ea fragmenta inquiram, quae fabularum titulis haud adiectis tradita sunt. quorum longe plurima in Varronis Verriique reliquiis leguntur, multa in Gellii, Nonii, Charisii, Diomedis libris exstantia Probo supra attribui. pauca quae supersunt fere omnia commentariis relata unde fluxerint latet. neque ad quaestionem de fabularum deperditarum studiis propositam versus incertae sedis habent gravitatem, quippe cum ne hoc quidem decerni possit, utrum revera in deperditis fabulis exstiterint an in Varronianarum partibus nunc detruncatis. sed de hoc versuum genere alia quaestio movetur diiudicatu valde

---

1) Libri titulum quominus designemus, indicia satis certa desunt. de Plauti commentario cogitari vix licebit. neque libro de inaequalitate consuetudinis scripto ut omnes versus attribuamus, sufficit unus Charisii p. 212, 7 locus, quo huius libri mentio fit; verisimillimum mihi videtur versus illis non mediocribus silvis observationum sermonis antiqui insertos fuisse.

difficilis. insunt enim in grammaticorum scriptorum libris aliquot versus sine fabularum titulis prolati, qui cum versibus quibusdam fabularum adhuc servatarum tantam similitudinem habent, ut dubitari possit, utrum pro istis versibus habendi an tanquam diversi fragmentis adcensendi sint. quod ad decernendum cuiusque auctoris rationem citandi quam diligentissime perscrutabimur. neque tamen haec ratio de omnibus versibus satis certum iudicium praebet. per se patet eam minus valere in tali scriptore qualis Nonius est et Priscianus, qui exempla, quae adferunt, e variis libris mutuati sunt iisque, quorum auctores nihilo magis e fabulis ipsis, sed e priorum grammaticorum copiis exempla congesserant. quamquam non certum quidem tamen, quantum potest, probabile ut iudicium fiat, haec una apta est ratio.

In Varronis Verriique reliquiis versus, excepto quod nonnulla a codicum nostrorum lectionibus leniter discrepant atque hic illic verba transposita sunt[1]), adcurate descripti sunt. itaque dubitari nequit quin versus ex. Varr. de l. l. VII, 91 'ciccum . . . a quo etiam Plautus dicit: quod volt densum, ciccum non interduo', quem priores editores perperam pro Rudentis v. 580 habuisse videntur, cum Spengelio et Muellero fragmentis inserendus sit. minus recte versum Varr. d. l. l. VII, 12 'ut Plautus cum ait: intus para, cura, vide quod opus fiat' Muellerus, cui Ritschelius Parerg. p. 76 adstipulatus est, deperditae fabulae vindicavit: est enim Menaechm. v. 352[2]). Varronis d. l. l. V, 146 'secundum Tiberim ad Iunium forum piscarium vocant; ideo ait Plautus apud piscarium, ubi variae res' e fragmentorum ordine eieci cum Osanno (Anal. crit. p. 186) Vrlichsio (Mus. Rhen. XXIII p. 87) Goetzio (ad Curcul. v. 474) consentiens.

E Festi epitome Paulique excerptis undetriginta fragmenta exscripsit Bothius, nonnulla iniuria: Pauli p. 61 (ap. Both. s. n. 3), 'coquitare pro coctitare, id est frequenter coquere, Plautus posuit' scribendum esse coquinare, quod iam Dacerius voluit,

---

1) Varronis exempla complura collegit Bergkius 'Auslautendes D im alten Latein' pg. 157 sqq., de Verrii exemplis diligenter tractavit Leidolphus 'de Festi Paulique locis Plautinis'.

2) Nunc video iam Bergkium l. a. p. 159 Muelleri errorem correxisse.

neque id ad versum deperditum, sed ad Aulul. v. 408 aut Pseud. v. 853 referendum esse Sauppius evicit (quaestiones Plautinae p. 10)[1]). Festi p. 305 'suppremum e. q. s. Plautus .... mum habuisti se ... tuis', e quibus Bothius Vrsino praeeunte hunc versum construxit 'certe me supremum habuisti semper in rebus tuis' fragmentisque adiecit (n. 37), Dacerium recte rettulisse ad Pseud. v. 16 'nam tu me antidhac Supremum habuisti comitem consiliis tuis' nemo negabit[2]). neque minus probabiliter e Pauli verbis p. 61 (B. n. 73) 'consuetionem Plautus pro consuetudine dixit[3])' Amphitr. v. 490 et e Festi p. 181 'occidamus Plautus ponit pro contra cedamus[4])' Pseud. v. 250 a viris doctis sanati sunt. accedit fragmentis Pauli p. 62 'conruspare, conquirere. Plautus: conruspare tua consilia in pectore', quem versum Bothium omisisse iam Muellerus adnotavit. Pauli p. 8 'angor e. q. s. Plautus: vellem me in anginam verti, quo huic aniculae fauces praeoccuparem' fragmentis adiciendum esse infra exponam, cum de Servii locis Plautinis disseram.

Diomedis p. 365, 5 'decollo decollavi, hoc verbum apud veteres decipio significat, ut apud Plautum: una est decollavit' (B. n. 52) intellegitur neglegenter contracta esse e Captivorum versibus 496 et 497 'est illic mi una spes cenatica, Si ea decolabit, redibo huc ad senem ad cenam asperam'. versus ib. p. 345, 6 enotatos 'hiare et hietare veteres dixerunt, Plautus: siqua forte contio est, ubi eum hietare nondum in mentem venit' ut e fragmentorum ordine eiceret Bothius editione Putschiana commotus est, ubi 'Plautus' omissum erat. quos versus cum prioribus editoribus fragmentis attribuo. neque enim Keilii sententiae adsentior, eos intercisis versibus Menaechm. III, 1, 3 et 4 aut ex eadem Menaechmorum scaena in codicibus Plauti lacunosa aut ex alio poeta petitos esse. illius scaenae pauci tantum versus lacunosi sunt neque sententia his versibus expressa desideratur. deinde verba a Diomede adlata iambicos numeros produnt, Menaechmorum illa scaena trochaicis numeris composita

---

1) Cfr. Ritschelii et Lorenzii adnotationes ad Pseud. v. 853.

2) Leidolphus l. a. p. 234 conicit 'socium'.

3) Cfr. Leidolph. l. a. p. 238.

4) Cfr. Leidolph. l. a. p. 240.

est. neque versus esse alius cuiusquam poetae cur putemus ulla est causa. an si vere Men. III, 1, 3 et 4 intercisi sunt, non duo Plauti exempla adferri potuerunt? sed ne hoc quidem opus est accipi, illos Men. versus omissos esse.

Nonii p. 180, 9 'tippula, animal levissimum quod aquas non nando, sed gradiendo transeat. Varro e. q. s. Plautus: levior es quam tippula' haud recte, ut opinor, omnes editores ad Persae v. 244 'neque tippulai levius pondust quam fides lenonia' rettulerunt. et sententiae et verba plane diversa sunt. neque autem inter omnes versus Plautinos a Nonio descriptos, qui iidem in Plauti codicibus leguntur, unum invenies similiter depravatum. contrario Nonius ipse, etiamsi fabularum titulos nonnumquam confudit[1]) neque semper tanta diligentia usus est, ut exemplorum in fontibus repertorum totum contextum in opus suum transferret, tamen singula verba satis adcurate exscripsit. neque eius auctores in versibus describendis simili ac Servium neglegentia usos fuisse, ullum adest indicium. sic potius res sese habere videtur: auctorem commentarii Varroniani, unde Nonius ista exempla desumpsit, ut Verrii copiis saepius usus est[2]), ita quae ad 'tippulam' adscripsit, e Verrii opere hausisse probat interpretatio huius voculae eadem a Nonio l. a. et a Paulo p. 366 prolata: Verrius duo exempla Plautina adiecerat, et hoc 'levior es quam tippula' et Persae v. 244, quorum alterum, ut soliti sunt copias amplas contrahere, Festus vel Paulus, alterum Varroniani commentarii auctor vel Nonius receperunt[3]).

---

1) Nonnulla exempla collegit Studemundus 'Emendationes Plautinae' p. 14 sq.

2) V. Schmidtii 'de Nonii Marcelli auctoribus grammaticis' p. 131.

3) Versus 'sed leno egreditur foras, Hinc ex occulto sermonem eius sublegam' ab editoribus inter fragmenta incerta positi (a Bothio s. n. 37) apud Non. p. 332, 31 ex Aulularia prolati sunt. cuius fabulae cum ob lenonis mentionem esse non possint, Mercerius ceterique Nonii editores eos ad Vidulariam rettulerunt, Studemundus inter Vidulariae fragmenta recepit, quamquam 'haud satis liqueret, quomodo lenonis persona cum argumento Vidulariae conectenda esset'. fortasse fragmento VIII 'nunc servos argentum a patre expalpabitur' lenonis persona fulcitur. cum enim omnino de amore in Vidularia actum sit, argentum facile interpretaberis a patre extorqueri ad Soterinem virginem a lenone redimendam.

Multo maiorem ceteris grammaticorum scriptis difficultatem praebent commentaria in Vergilium Servii nomine inscripta. inter multos versus Plautinos ibi memoratos quinam pro fragmentis habendi sint, ideo valde difficile est diiudicatu, quia haud pauci versus, quos ad fabulas Varronianas pertinere tituli additi extra dubitationem ponunt, admodum distantes a codicibus Plautinis ostendunt saepe in versibus describendis summam neglegentiam admissam esse. hoc tamen in alteram tantum ac breviorem commentariorum partem valet, cuius Servium ipsum auctorem esse Thilo probavit. Servium curiosum Plauti lectorem docent complures loci, sicut ad Aen. IV, 149; VI, 383; IX, 647. itaque recte ut opinor viri docti illas lectionum discrepantias eo potissimum exortas esse censuerunt, quod Servius e memoria versus attulisset. ab hoc plane contrarium iudicium cadit in alterum commentariorum genus, cuius auctor exempla adcuratissime descripsit ita ut versus quos adfert Plautini fere omnes cum versibus, quales in codicibus leguntur, ad verbum conveniant. pauci tantum differunt, ut ad Aen. I, 233; IV 301, 373, 608; VIII, 632; X, 532; XI, 160; Ecl. IX, 20; Georg. I, 266. quae discrepantiae partim librariorum partim scriptoris ipsius erroribus natae tam leves sunt, ut iudicium e ceteris depromptum minime labefaciant. qua diversa citandi ratione non perspecta priores qui fragmenta e scholiis Servianis collegerunt plus semel erraverunt. certe scriptoris istius scholiorum generis consuetudo postulat, ut eos versus, qui sine fabularum titulis prolati cum codicum Plautinorum versibus non conveniunt, fragmentorum ordini attribuamus. itaque versum ad Aen. II, 357 memoratum 'catuli. Plautus etiam suum: et ego te conculcabo ut sus catulos suos', quem priores editores perperam cum Trucul. v. 268 confudisse iam Schoellius ad eundem versum adnotat metricis rationibus innisus, fragmentis reddo. neque aliter iudicari licet de verbis adscriptis ad Aen. IV, 533 'insistit e. q. s. . . . Plautus tamen ita ait: hunc sermonem institi', ad Aen. IX, 399 'pulchram e. q. s. . . . aut certe antique properet mortem ut Plautus: properate prandium', ad Aen. I, 738 'increpitans inclamans . . . ut Plautus: neque ego ad mensam publicas res clamo neque leges crepo'.

Servius ipse cum neque versus diligenter describendi neque

titulos fabularum adcurate notandi studiosus fuerit, versuum eorum, qui sine titulis adlati ab eo cum versibus codicum Plautinorum sententiis magis quam verbis conveniunt, maiorem partem pertinere verisimilius est ad Varronianas fabulas quam ad deperditas. itaque — ut uno exemplo utar — recte editores versum ad Aen. IX, 4 adscriptum 'sine iuxta aram sedeam et dabo meliora consilia' rettulerunt ad Mostell. 1094 sqq. adsunt tamen sat multi, qui aut sententiis aut verbis a versibus in Plauto traditis nimis discedunt. qui si vere sunt fabularum nunc deperditarum, a Servio non e fabulis ipsis sed e grammaticorum libris desumpti sunt. hos autem iis, quos e memoria reddidit, magis intactos eum reliquisse satis probabile est. quam ob rem hanc sequor rationem, ut eos versus, quorum numeri satis integri sunt, fragmentis adiciam. itaque praeter versum ad Aen. I, 480 laudatum 'númquam ad civitatem venio nisi circumfertur peplum' etiam illum ad Georg. III, 497 'vellem me in anginam verti ut huic aniculae fauces praeoccuparem' fragmentis adcenseo. perspicue enim in fine versus iambici numeri cognoscuntur: huic ániculae faucés praeoccupárem, proclivique transpositione hi versus efficiuntur:

⏑⏑́⏑–⏑⏑́⏑– ⏑⏑́ me vellem vérti
In ánginam quo huic ániculae faucés praeoccupárem.

quibus Servii verbis editores indicaverunt Mostellariae versus 218 et 219

in ánginam ego nunc mé velim vorti, út veneficae ílli
faucís prehendam atque énicem sceléstam stimulatrícem

neglegenter describi. cui iudicio ne adstipuler praeter causam adlatam eo moveor, quod idem versus, qui apud Servium legitur, exstat in Pauli exc. p. 8[1]). Leidolphus l. a. p. 202 eum conicit e Servii scholiis in Pauli textum genuinum illatum esse[2]). quod quamquam factum esse posse non nego, tamen ut comprobetur desidero similibus exemplis, quae Paulus habeat importata. mihi verisimilius videtur, versum e Verrii copiis in utriusque scriptoris libros fluxisse. supersunt aliquot versus qui num iure inter

---

1) Cfr. p. 16.

2) Eandem explicationem ante Leidolphum Ritschelius protulit ad Mostell. v. 218.

fragmenta locum teneant diiudicari nequit. quos omnes equidem dubitans admisi.

Tres versus in Donati scholiis ad Terentium prolatos[1]), qui in codicibus Plautinis non leguntur, cum ad Bacchidum partes detruncatas verisimilius sit spectare quam ad fabulas deperditas, editores huic comoediae inseruerunt. itaque eandem rationem quam ad Boeotiae versus adhibens eos inter fragmenta non recepi. eidem Bacchidum comoediae versus 'sicut lacte lacti simile est' quem e Probi catholicis sumptum Bothius inter fragmenta posuit s. n. 64, attribuitur in Pompeii commento p. 199, 17 K.[2]). deinde versus in Philargyrii comment. ad Georg. IV, 171 exstans 'quam folles taurini habent cum liquescunt petrae, ferrum ubi fit', quem Bothius inter fragmenta s. n. 33 numerat, e Bacchidibus adfertur in Prisciani[3]) codicibus (I p. 575 K.). errarunt editores praeterea 'magadur' in Probi cathol. p. 13, 37 e Plauto memoratum fragmentis adicientes (ap. Both. s. n. 66), quod spectare ad Rudentis v. 633 'seu tibi confidis fore multam ma[illegible]m' Keilius ad Probi locum adnotavit.

E glossariis, qui [illegible] dit[illegible]nus Pareus perscrutandis studium insumpsit [illegible] id tu o momar Sicule homo pr[illegible]is' ex I[illegible]sit — accedunt 'glos' et 'aci[illegible]lacidi [illegible] copias augere dubitavi. c[illegible]Kochi[illegible]udiis probatum sit, praete[illegible] glos[illegible]ulas spectant, in esse h[illegible]d a[illegible]ndas, quo min[illegible] fabular[illegible] eliqu[illegible] glossis, qui[illegible] poetaru[illegible]non [illegible]rto fundame[illegible] caremus [illegible] ver[illegible] Plauti fabu[illegible] deperdit[illegible] s[illegible]it ac ma[illegible] Plac. p. [illegible] Koch[illegible] 553), '[illegible] aestuosa: [illegible] id est[illegible]

1) Ad [illegible] 3, 3[illegible] Ritschelii Opu[illegible]

2) Cfr. [illegible]

3) Cfr. R[illegible]

berit' Plac. p. 12, 1 D. a Loewio (Prodr. p. 287) Plauto substitutos[1]).

Restant denique, ne plures lente enumerem, praeter aliquot versus ex Isidori Originibus, quos a Pareo diligenter congestos omnes Bothius neglexit, duo fragmenta sub Plauti nomine a Fulgentio tradita, quae quamvis dubiosa sint levissima Fulgentii fide innisa, tamen retinui. atque etiam eos versus, quos ex recentioris aevi scriptorum, ut Erasmi, Pontani, aliorum operibus repetitos in Plauti editionibus inveni, exscripsi. quorum unus et alter licet haustus e fontibus nunc obrutis vere ad fabulas deperditas pertineat, plurimi quin falso in fragmentorum ordine positi sint, minime est dubium.

Vidulariae fragmenta adieci, quamquam aliena videri possunt ab hac editione, in qua si rationem propositam severe exsequeris tantum Plauti reliquiae quot exstant praeter XXI fabulas Varronianas locum occupare debeant. neque tamen inutile puto huic libello ea inserere, quibus commodius uti possis quam Studemundi editionibus (Ind. lect. Gryphiswald. 1870 et 'Verhandl. der XXXVI Philologenversammlung zu Karlsruhe' 1883), quae adhuc solae exstant. me ipsum his reliquiis fere nihil novi attulisse libere fateor.

1) Cfr. Buechelerus Mus. Rhen. XXXV p. 404. Kettneri sententiam in Placidi glossa p. 79, 3 D. 'Romam ex aquilone Raeti attingunt, vel conlimitant vel finibus se eius adiungunt' Plauti fragmentum inesse opinati refutavit Loewius Mus. Rhen. XXXI p. 70.

FABVLARVM DEPERDITARVM FRAGMENTA

ACHARISTIO

I

Quám ego tanta paúperavi pér dolum pecúnia.

II

⏑– panem et poléntam, vinum, múrrinam.

ADDICTVS

Opus fácere nimio quám dormire mávolo:
Vetérnum metuo.

ACHARISTIO I Nonius p. 157, 8 M. pauperavit id est pauperem facit. Plautus in Milite glorioso: quae e. q. s. idem (item *codd.*) Acaristione: quam e. q. s. II Plinius Nat. Hist. XIV 92 lautissima apud priscos vina erant myrrhae odore condita, ut apparet in Plauti fabula quae Persa inscribitur, quamquam in ea et calamum addi iubet. ideo quidam aromatite delectatos maxime credunt. sed Fabius Dossennus his versibus decernit: mittebam e. q. s. et in Acharistione: panem e. q. s. Scaevolam quoque et L. Aelium et Ateium Capitonem in eadem sententia fuisse video, quoniam in Pseudolo sit: quod si e. q. s. quibus apparet non inter vina modo murrinam, sed inter dulcia quoque nominatum.

ADDICTVS Gellius III, 3, 14 sed enim Saturionem et Addictum et tertiam quandam, cuius nunc mihi nomen non suppetit, in pistrino eum (sc. Plautum) scripsisse Varro et plerique alii memoriae tradiderunt.

Acharistione *Plinii codd.* acaristione *Nonii codd. praeter Leidensem, qui* acaristudio *exhibet. v. Ritschelii Parerg. p. 105.* 1 ecquam *Quicheratius* 2 visum *D* murrina *E* dulcem *in fine versus — debuit ante finem poni — dubitanter adiecit M. Voigtius Mus. Rhen. XXVIII p. 61 probante Lorenzio ad Pseud. 720. hunc versum a prioribus editoribus omissum adiecit Ritschelius Parerg. praef. XIII, Opusc. III p. 177 Bergkio auctore.*

de Addicto *disputavit Ritschelius Opusc. III p. 179 sq.*

AGROECVS

⊥ quasi lupus ab ármis valeo, clúnes infractós gero.

ANVS

ARTEMO

I

Nunc míhi licet quidvís loqui: nemo híc adest supérstes,

Servius ad Verg. Georg. I, 124 veterno, pigritia [otio, quia plerumque otiosos solet hic morbus incessere. Plautus in Addicto: opus e. q. s.] veternus autem dicitur morbus intercus i. e. ὕδρωψ, qui homines efficit pigros [et dicimus hic intercus huius intercutis]. *cfr. supra p. 13.*

AGROECVS Gellius III, 3, 9 Marcus tamen Varro in libro de comoediis Plautinis primo Accii verba haec ponit: nam nec Geminei Lenones nec Condalium nec Anus Plauti, nec Bis compressa nec Boeotia umquam fuit, neque adeo Agroecus neque Commorientes Macci Titi. Paulus p. 61, 17 M. clunes masculine. Plautus: quasi e. q. s. Nonius p. 196, 31 M. clunes feminino. Horatius: quod e. q. s. masculino. Plautus Abroico: quasi e. q. s.

ANVS *solis in Accii versibus modo adlatis memoratur.*

ARTEMO I Festus p. 305, 27 M. superstites testes praesentes significat. cuius rei testimonium est, quod superstitibus praesentibus i, inter quos controversia est, vindicias sumere iubentur. Plautus in Artimone: nunc e. q. s. *ad hunc versum*

Agroecum *titulum restituit Ritschelius Parerg. p. 138 sqq. Opusc. III p. 181.* agroecus *codd. Gellii* abroico *codd. Nonii.* *Ἄγροικος titulo inscriptae fabulae graecae exstant Anaxilae, Augeae, Philemonis, Antiphanis, Menandri.* 5 quasi *Pauli et Nonii codd.* quas *Nonii L* quam si lepus *coni. Osannus* infractos fero *Pauli codd.* inflatos *edd. vett. et cod. Barthii* desertos gero *codd. Nonii* defectos *Bothius Quicheratius* disertos *Osannus* dierectos *Seyffertus in Philol. XXIX (1870) p. 416. recte Ritschelius Opusc. III p. 184* infractos *praefert atque* desertos *e* distritos *vel simili aliquo corruptum veteris interpretis manu in copias a Nonio expilatas inductum esse proponit. quas Capri vel Probi fuisse dixi supra. numeros versus restituit Ritschelius l. a. p. 183.*

De Artemonis *titulo, quem priores editores* Artamon *scripserunt, v. Rit-*

II

. . . . mulionum nauteam fecisset

III

et . . . . . [ravim]

ASTRABA

I

A. Séquere adsecue Pólybadisce: meám spem cupïo cónsequi.

B. Séquor hercle equidem: nám lubenter meá[m] sperata[m] cónsequor.

editores fugit spectare Acronis ad Hor. Epod. I, 5 superstitem pro praesenti posuit, ut Plautus: nemo adest hic superstes. *Ritschelius* Servii ad Aen. III, 339 superstes praesentem significat *huc refert.* II Festus p. 165, 27 M. [nauteam ait Opi]lius Aurelius herb[ae genus esse granis nigris], qua coriari utuntur, [cuius videri a nave duc]tum nomen, quia nauseam fa[cit, permutatione T et] S literarum interme[diarum antiquis consueta]. Plautus in Artemone: [unguentum quod naribus mu]lionum nauteam fecisset. . . . lem atque aro . . . III Festus p. 274, 29 M.: ravim anti[qui dicebant pro raucitate]. Plautus . . . item . . . et in Artemone: et.

ASTRABA Probus comm. in Verg. Bucol. p. 2, 23 K. sunt autem astrabae vehicula dicta παρὰ τὸ μὴ στρέφεσθαι, quo titulo et Plautus fabulam inscripsit, in qua mulieres in eius modi vehiculis inducit. I Varro de l. l. VI, 73 M. etiam spes a sponte potest esse declinata, quod tum sperat, quom quod

schelii Parerg. p. 153, Opusc. III p. 185. 6 hic *omisit Bothius cum prioribus editoribus.* hic adest *Festi cod. Acron.* A^2, *r* adest hic *rell.* 7 *Vrsinus quae versus priori parti mutilatae iniecit e Curcul. 99 praeter Ritschelium omnes editores acceperunt atque Spengelius, qui 'Reformvorschläge zur Metrik d. lyr. Versarten b. Plautus' p. 192 hos numeros commendat:* . . . . únguentum quod náribus Múlionum naúteam fecísset _⏑–⏑–. 8 *hunc versum mutilatum, quem ceteri editores neglexerunt, adiecit Ritschelius opusc. III p. 186.*

Scaliger Clitellariam *titulum fictum ad unam cum* Astraba *fabulam rettulit plurimosque versus in grammaticorum libris e Cistellaria adlatos isti fabulae inseruit. quam coniecturam refutavit Ritschelius Parerg. p. 159 sqq.*

II

Axitiosae annónam caram e víli concinnánt viris.

III

Quási tolleno aut pílum graecum réciprocas planá via.

IV

Terebrátus multum sít: subscudes áddite.

V

apluda

volt fieri putat; nam quod non volt, si putat, metuit, non sperat. itaque hic quoque qui dicunt in Astraba Plautina: sequere e. q. s. quod sine sponte dicunt, vere neque ille sperat, qui dicit, adolescens neque illa sperata est. II Varro de l. l. VII, 66 M. (Plautus) in Astraba (astriba F H ascriba G): axitiosae e. q. s. *cfr. glossa* axitiosae consupplicatrices dictae *ap. Loew. Prodr. p. 280.* III Festus p. 274, 25 M. reciprocare pro ultro citroque poscere usi sunt antiqui, quia procare est poscere. Pacuvius . . . Plautus in Astraba: quasi e. q. s. IV Festus p. 306, 31 M. [subscudes ap]pellantur cuneatae ta[bellae quibus] tabulae inter se con[figuntur qui]a, quo eae immittuntur, [succuditur. Pac]uvius . . . Plautus in Astraba: terebratus e. q. s. V Gellius XI, 7, 4 legerat autem ille apludam veteres rusticos frumenti furfurem dixisse idque a Plauto in comoedia, si ea Plauti est, quae Astraba inscripta est, positum esse. Nonius p. 69, 31 M. aplu-

9 *non* plauti ne sequere *sed* plautin easequere *F exhibere videri testatur Grothius 'de Varronis de l. l. codice Flor.' p. 32.* Plautine sequere *Scioppius* Plauti sequere *ceteri* Plauti. Nunc sequere *coni. L. Spengelius O. Muellero probante* Plautina. Sequere *Ritschelius Opusc. III p. 188* adseque *codd.* adsequere *Scioppius Spengelius* adsecue *Lachmannus ad Lucret. V, 679 Ritschelius* polyba disce *F G H* Polybadisce *Scaliger Scioppius cett.* 10 herclem quidem (*corr. ex* erclem, *ut vid.*) *F* hercule quidem *G* hercle eam quidem *Lachmannus* hercle equidem *Ritschelius* libenter *codd.* lubenter *Taubmannus* mea sperata *codd. pro vocativo sumit Scaliger* meam speratam *Ritschelius, cuius coniecturas et personarum numerorumque distinctiones recepi.* 11 ac sitiose *F H* actiose *B* axitiosae *Ald.* 12 tollenono *cod.* tollenonem *Turnebus Vrsinus* tolleno *Scaliger Ritschelius* reciproceis *cod.* reciproces *Turnebus* reciprocas *Muellerus Ritschelius* plana uta *cod.* plagas ita *Muellerus* plana via *Scaliger Turnebus Ritschelius, qui altercantium convicia ultro citroque iactata intellegit. Bothius fragmentum in duos versus divellit.* 13 sit et subscudes

VI

Térebra tu quidém pertundis

VII

Dare pédibus protinam sése ab his regiónibus.

BACARIA

Quis ést mortalis tám bona fortúna adfectus úmquam,
Quam ego núnc sum, quoius haec [dapsilis] ventrí portatur pómpa,

das frumenti furfures dicunt rustici veteres. hoc in antiquis invenitur, quorum in dubio est auctoritas. quamquam et Plautus in Astraba fabula ita dixerit, cuius incertum est an sit ea comoedia: atque ideo versus eosdem ponere supersedimus. (ea *pro* eius *corr. Ritsch. Parerg. p. 131*). Placidi gl. p. 8, 3 Deuerl. abludam paleam *et* 8, 13 apluda furfuribus milii pannicique. *cfr.* Paul. 10, 14 M. Plin. Nat. Hist. XVIII, 99. VI Nonius p. 62, 32 M. exterebrare est vi aliquid extorquere et scrutari aut curiosius quaerere. Plautus in Astraba cum in curiosum iocaretur: terebratum e. q. s. VII Nonius p. 376, 3 M. et quoniam nonnulli veterum pro eo quod protinus est protinam vel protenis converterunt, exempla de his necessaria decerpenda sunt. Afranius . . . Plautus in Astrava: dare e. q. s.

BACARIA Macrobius Sat. III, 16, 1 nec acipenser, quem maria prodigis nutriunt, illius saeculi delicias evasit et ut liqueat secundo Punico bello celebre nomen huius piscis fuisse, accipite

cod. siet et subscudem *Bothius* sit subscudes *Ritschelius.* 15 terebratum *codd.* terebra tu *Turnebus.* 16 in astravada · dare *H* in astra vada. dare *P* *de* protinam *voculae significatione cfr. Langeni 'Beiträge zur Kritik und Erklärung des Plautus' p. 164.*

Bacoharia *codd.* Baccaria *Ritschelius Parerg. p. 155* Bacaria *idem Opusc. III p. 197. unde titulus derivatus sit, latet. Ritschelius, qui Parerg. l. a. fabulae argumentum a Bacchabus peti potuisse negat, eum a bacis, Loewius Prodrom. p. 292 minus probabiliter a 'baccar' (i. e. vas vinarium simile bacrioni) deducit.* Vaccaria *Buechelerus dub.* 17 tanta fortuna *codd.* tam bona fortuna *coni. Ritschelius Opusc. III p 197.* 18 cuius *codd.* quoius

Vel núnc [hic], qui mihi ín mari acipénser latuit ántehac,
Quoius látus in latebras réddam ego meis déntibus mandíbulis.

BIS COMPRESSA

CAECVS VEL PRAEDONES

I

Nil quícquam factum nísi fabre nec quícquam positum síne loco,
Auro ébore argento púrpura picturis spóliis
Tum státuis

II

Néque eam invito a me úmquam abduces

ut meminerit eius Plautus in fabula quae inscribitur Baccharia ex persona parasiti: quis est e. q. s.

BIS COMPRESSA *unius Accii testimonio innotuit, quod ad Agroecum exscripsi.*

CAECVS VEL PRAEDONES I Charisius p. 199, 31 K. fabre Plautus in Caeco vel in praedonibus: nihil e. q. s. II Charisius p. 202, 30 K. invito ut falso Plautus in Caeco vel in praedonibus: neque e. q. s. quod idcirco putavi tractan-

Ritschelius dapsilis *et* 19 hic *adiecit Ritschelius* mari *codd. Ritschelius priore loco* marid *l. a.* a///cipenser *P* ancipenser *B*, *supra* accipenser *B P* 20 cuius *codd.* quoius *Ritschelius* ego latus in latebras reddam *codd.* ego *transposuit Ritschelius* in latebras eius reddam latus *idem priore loco* et manibus *codd.* et malis *Ritschelius* mandibulis *Buechelerus. versus iambicos septenarios restituit Ritschelius.*

Bis Compressam *Bothius sine causa cum* Boeotia *fabula confundit. de titulo cfr. Ritschelii Parerg. p. 138, 147.*

De Caeco *titulo egit Ritschelius Parerg. p. 157, 167. una quae exstat praeterea titulo* Caecus *inscripta Titinii fabula, cum nusquam nisi in eodem quo Plauti Caecus Iulii Romani capite (ap. Charisium p. 218, 24) memorata sit, facile suspicio oritur, Titinii nomen errore positum esse versumque ex hac fabula adlatum (Ribbeckii com. p. 135)* ita sémitatim fúgi atque effugi patrem *ad Plauti Caecum pertinere.* 21 nihil *codd.* sine luco *N* sine luxu *Bothius.* 22 picturis purpura *transposuit Bothius. duos versus trochaicos idem descripsit, quos Spengelius* 'Reformvorschläge'

III

Spéctavi ludós magnifice atque ópulenter

IV

in peregre est

V

Plure áltro tanto quánto eius fundus ést velim.

VI

Ita súnt praedones, prórsum parcunt némini.

dum, quia numero plurali adverbialiter invitis video dictum et apud eos forsitan cum continua voce laetentur. III Charisius p. 209, 24 K. opulenter Plautus in Caeco vel in praedonibus: spectavi e. q. s. IV Charisius p. 212, 18 K. peregre cum abit quis dicimus in locum ut Titinius in Tibicina: ut hic e. q. s. Plautus quoque in praedonibus vel in Caeco: in peregre est. V Charisius p. 211, 27 K. plure Plautus in Caeco vel in praedonibus: plure e. q. s. VI Charisius p. 211, 32 K. prorsum Plautus in Caeco vel in praedonibus: ita e. q. s.

p. 192 adn. 1 sic in tres versus disposuit: –⏑–⏑–⏑– nil quicquam factum nisi fabre Néc quicquam positúm sine luxu auro ébore argento púrpura Pícturis spoliís tum statuis –⏑–⏑–⏑–. *quorum versuum descriptio non consistit nisi Bothii coniectura 'luxu' accepta. attamen 'loco' hic unice apte dicitur. iambicus igitur versus efficitur octonarius. sequitur alterum versum, cuius verba exeuntia cum his numeris non conveniunt, corruptum esse. veri simillimum habeo post* spoliis *nonnulla excidisse. neque enim desunt exempla Iulium Romanum, e cuius libris Charisius omnia quae adfert Caeci vel praedonum fragmenta mutuatus est, versus descriptos contraxisse. conferas Pomponii versum e Maccis geminis prioribus fabula ap. Charis. p. 210, 8 Non. p. 154, 25; 488, 30 memoratum.* picturis statuis opsitum *proponit Buechelerus.* 23 invito a me *codd.* a me invito *Taubmannus* invitam a med *Bothius* a me invitam *Weisius. cum Plauti sermone magis convenit* invito me (*cfr.* Rud. III, 4, 7 III, 5, 17). 24 opulentiter *commentus est Weisius, ut versum senarium efficeret, numeros iambicos fecit Bothius. et anapaestici esse possunt.* 25 in *ante* peregre *omis. Putschius* iam peregre est *coni. Lindemannus. Keilius: 'fortasse* peregre iit, *nisi potius in his quoque ordo verborum perturbatus est'.* 26 altero *codd. Bothii* Plure áltero tantó quanto eius fundúst velim *haud admittitur, quia in tertio iambici senarii pede verbum spondiacum positum offendit. cfr. O. Brugmanni dissert. p. 22 sqq.* altro *scripsi, quam syncopam Plautum non admisisse Luchsius*

VII

A. Velím ted arbitrári factum. — B. Sédulum est,
[Si] súmmoventur fústes, removentúr lapes.

VIII

Sí non strenué fatetur, úbi sit aurum [cónditum],
Mémbra [ei] exsecémus serra.

IX

⏑⏑́⏑– nil féci secus quam mé decet.

X

A. Quis tu és, qui ducis mé? — B. Mu. — A. Perii,
hercle Áfer est.

CALCEOLVS

⏑⏑́⏑–⏑⏑́⏑ molluscám nucem
Super éius dixit ímpendere tégulas.

VII Charisius p. 219, 9 K. sedulum Plautus in Caeco vel in praedonibus: velim te arbitrari factum, respondetur, sedulum est e. q. s. VIII Charisius p. 219, 16 K. strenue Plautus in Caeco vel in praedonibus: si non e. q. s. IX Charisius p. 220, 19 K. secus pro aliter Naevius . . . et Plautus in Caeco: nihil e. q. s. X Charisius p. 240, 3 K. mu Plautus in Caeco vel in praedonibus: quis e. q. s.

CALCEOLVS Macrobius Sat. III, 18, 9 nucem mollus-

in Studemundi Stud. I p. 59 mihi non persuasit. 28 *perperam Bothius, quem Weisius sequitur,* respondetur *adiectum neglegens uni personae utrumque versum tribuit. neque de eius coniectura* sedulo esse *neque de numeris Charisii verbis ab eo inculcatis opus est verba facere.* te *codd.* ted *Buechelerus Mus. Rhen. XXXIX (1884) p. 418 adn.* sedulum est *codd.* sedulum est si *Buechelerus ibid.* 29 hostes *codd.* fustes *scripsi cfr. Rud. 842 Palliat. inc. inc. 71 Ribb.* lapides *codd.* lapes *Buechelerus collato Prisciani I p. 250, 9 H.* 30 conditum *et* 31 ei *adiecit Ritschelius Opusc. II p. 325 numeros trochaicos restituens.* eius *Bothius inseruit.* 32 nihil *codd.* nil *Bothius. exemplis de* secus *voculae usu Plautino a Langeno Beitraege etc. p. 138 congestis hic versus accedit.* 33 pueri *N* peri *ω* perii *Bothius cum prioribus editoribus. personas recte distinxit Bothius, nam* mu *non esse deplorantis sed balbutientis cuiusdam docet Varro de l. l. VII, 101* mussare dictum, quod muti non amplius quam *μῦ* dicunt.

Chalceolo *B P* 34 nucem molluscam *Bothius, qui unum iambicum octonarium efficere conatus est.* 35 dixi *Osbernus.*

CARBONARIA

I

⏑́ ego pernam, súmen sueris, spétile, callum, glándia.

II

Pátibulum ferát per urbem, deínde adfigatúr cruci.

III

⏑⏑́ secundum eámpse aram aurum abscóndidi.

cam licet hiemis nobis tempus invideat, tamen quia de nucibus loquimur, indictam non relinquamus. Plautus in Calceolo sic eius meminit: molluscam e. q. s. ecce Plautus nominat quidem sed quid sit nux mollusca non exprimit. est autem Persicum quod vulgo vocatur et mollusca nux dicitur scilicet quod ceteris omnibus nucibus mollior sit. Osbernus p. 279 M. dicitur etiam et mollusca, eo quod mollis sit; unde Plautus: molluscam e. q. s.

CARBONARIA I Festus p. 330, 24 M. spetile (spectile *Vrs.*) vocatur infra umbilicum suis, quod est carni proprii cuiusdam habitus exos, qua etiam antiqui per se utebantur. Plautus enumerand[is s]uillis (*cfr. Keilius Mus. Rhen. VI p. 625*) obsoniis in Carbonaria sic m.: ego pernam e. q. s. II Nonius p. 221, 10 M. patibulum genere neutro: masculino Licinius . . . . Plautus Carbonaria: patibulum e. q. s. III Priscianus I p. 516, 5 H. a 'do' verbo, quod simplex primae est coniugationis, composita cum praepositione tertiae sunt et primitivi servant perfectum duplicantia 'di' e. q. s. itaque omnia idem praeteritum perfectum

36 ego *cod.* esto *Taubmannus Lorenzius Philol. XXXV p. 159* egeo *Bothius. magis quadrat* at *vel* nunc ego . . offero *vel simile, quod in versu sequente positum fuisse potest.* spetile *Festi cod. priore loco, Pauli codd. p. 331, 10.* spectile *Festi cod. in versu ipso. ut* spetile *formam praeferamus, suadet metrica ratio.* 37 patibulus ferar *coni. Lipsius, quod editores receperunt, quamquam alienam minimeque aptam versui infert sententiam. neque ideo opus est scribere* patibulus, *quia accusativus patibulum ad genus masculinum inlustrandum, id quod Nonius intendebat, haud valet. saepius enim Nonius similia minus apta exempla adscripsit, ut p. 221 s. v.* reticulum, *p. 226 s. v.* status. affigat *codd.* suffigar *coni. Lipsius* affigatur *Gerlachius. cfr. Persae v. 295* te cruci ipsum adfigent propediem aliei. 38 eampse *coni. Fleckeisenus* ipsam *Priscianus. Carbonariae fabulae dubitanter adiudicat Ritschelius Parerg. p. 98 (cfr. p. 101) versum* Tíbi servi multi ápud

CESISTIO

Dis stríbula aut de lúmbo obscaena víscera.

COLAX

I

Bátiolam auream ócto pondo habébam: accipere nóluit.

II

Quí data fidé firmata fídentem feféllerint,
Súbdoli subséntatores, régi qui sunt proximi,

servant: credidi, vendidi, condidi, abscondidi. Plautus in Carbonaria: secundum e. q. s.

CESISTIO Varro de l. l. VII, 67 M. in Cesistione: distribula e. q. s. stribula, ut Opilius scribit, circum coxendices sunt bovis, id Graecum est ab eius loci versura.

COLAX Terentius Eunuch. prol. 25 Colacem ésse Naevi et Plauti veterem fabulam, parasíti personam inde ablatam et militis I Nonius p. 545, 20 batiola (bacyola PH *m.* 1 batyola *m.* 2 *cfr. Anecd. Oxoniens. class. ser. I,* 2.) Plautus Colace: batiolam e. q. s. *glossas huc relatas vide in Loewii Prodr. p. 280.* II Fronto II, 10 p. 33 Nab. .... adfinitate sociatum, neque tutelae subditum: praeterea in ea fortuna constitutum, in qua, ut Q. Ennius ait: ʻomnes dant consilium vanum adque ad voluptatem omnia'. item quod Plautus egregie in Colace super eadem re ait: qui data e. q. s.

mensam adstant: ille ipse adstat quándo edit *a Prisciano I p. 522, 10 H. e Naevii Carbonaria prolatum.*

Cesistio *codd.* Gastron *Scaliger, editores,* Cacistio *Ritschelius Parerg. p. 151* Cocistrio *Loewius Prodr. p. 291. cfr. p. 10.* 39 distribula *F H* cera stribula *edd. vett.* caro strebula *Nicol. Loensis Taubmannus Pareus* carnem strebulam *Bothius* de stribula *Turnebus Scioppius Spengelius* da stribula *dubitanter Muellerus* dis stribula *Buechelerus* ut *codd.* aut *Scioppius Bothius Muellerus* oboaenabis *vulg. Spengelius* obcenabis *B* obscenabis *H* obscoenabis *F* cera *in codd. cum sequentibus coniunctum Varronis editores versui inseruerunt.* obscoena viscera *Muellerus.*

Cfr. Menandri Philemonis Κόλαξ. 40 habebat *codd. et Ritschelius Parerg. p. 101 adn. sic versum distribuens*: ..... bátiolam Aúream octo póndo habebat: [ille] accipere nóluit. habebam *Ritschelius Act. Lips. II 2 p. XI Quicheratius ad Nonii l. a.* 41 firmata *cod.* infirmata *Bothius.*

CARBONARIA

I

∪́ ego pernam, súmen sueris, spétile, callum, glándia.

II

Pátibulum ferát per urbem, deínde adfigatúr cruci.

III

∪⊥ secundum eámpse aram aurum abscóndidi.

cam licet hiemis nobis tempus invideat, tamen quia de nucibus loquimur, indictam non relinquamus. Plautus in Calceolo sic eius meminit: molluscam e. q. s. ecce Plautus nominat quidem sed quid sit nux mollusca non exprimit. est autem Persicum quod vulgo vocatur et mollusca nux dicitur scilicet quod ceteris omnibus nucibus mollior sit. Osbernus p. 279 M. dicitur etiam et mollusca, eo quod mollis sit; unde Plautus: molluscam e. q. s.

CARBONARIA I Festus p. 330, 24 M. spetile (spectile *Vrs.*) vocatur infra umbilicum suis, quod est carni proprii cuiusdam habitus exos, qua etiam antiqui per se utebantur. Plautus enumerand[is s]uillis (*cfr. Keilius Mus. Rhen. VI p. 625*) obsoniis in Carbonaria sic m.: ego pernam e. q. s. II Nonius p. 221, 10 M. patibulum genere neutro: masculino Licinius .... Plautus Carbonaria: patibulum e. q. s. III Priscianus I p. 516, 5 H. a 'do' verbo, quod simplex primae est coniugationis, composita cum praepositione tertiae sunt et primitivi servant perfectum duplicantia 'di' e. q. s. itaque omnia idem praeteritum perfectum

36 ego *cod.* esto *Taubmannus Lorenzius Philol. XXXV p. 159* egeo *Bothius. magis quadrat at vel* nunc ego .. offero *vel simile, quod in versu sequente positum fuisse potest.* spetile *Festi cod. priore loco, Pauli codd. p. 331, 10.* spectile *Festi cod. in versu ipso. ut* spetile *formam praeferamus, suadet metrica ratio.* 37 patibulus ferar *coni. Lipsius, quod editores receperunt, quamquam alienam minimeque aptam versui infert sententiam. neque ideo opus est scribere* patibulus, *quia accusativus patibulum ad genus masculinum inlustrandum, id quod Nonius intendebat, haud valet. saepius enim Nonius similia minus apta exempla adscripsit, ut p. 221 s. v.* reticulum, *p. 226 s. v.* status. affigat *codd.* suffigar *coni. Lipsius* affigatur *Gerlachius. cfr. Persae v. 295* te cruci ipsum adfigent propediem aliei. 38 eampse *coni. Fleckeisenus* ipsam *Priscianus. Carbonariae fabulae dubitanter adiudicat Ritschelius Parerg. p. 98 (cfr. p. 101) versum* Tibi servi multi ápud

CESISTIO

Dis stríbula aut de lúmbo obscaena víscera.

COLAX

I

Bátiolam auream ócto pondo habébam: accipere nóluit.

II

Quí data fidé firmata fídentem feféllerint,
Súbdoli subséntatores, régi qui sunt proximi,

servant: credidi, vendidi, condidi, abscondidi. Plautus in Carbonária: secundum e. q. s.

CESISTIO Varro de l. l. VII, 67 M. in Cesistione: distribula e. q. s. stribula, ut Opilius scribit, circum coxendices sunt bovis, id Graecum est ab eius loci versura.

COLAX Terentius Eunuch. prol. 25 Colacem ésse Naevi et Plauti veterem fabulam, parasíti personam inde ablatam et militis

I Nonius p. 545, 20 batiola (bacyola PH *m.* 1 batyola *m.* 2 *cfr. Anecd. Oxoniens. class. ser. I,* 2.) Plautus Colace: batiolam e. q. s. *glossas huc relatas vide in Loewii Prodr. p. 280.*

II Fronto II, 10 p. 33 Nab. .... adfinitate sociatum, neque tutelae subditum: praeterea in ea fortuna constitutum, in qua, ut Q. Ennius ait: 'omnes dant consilium vanum adque ad voluptatem omnia'. item quod Plautus egregie in Colace super eadem re ait: qui data e. q. s.

mensam adstant: ille ipse adstat quándo edit *a Prisciano I p. 522, 10 H. e Naevii Carbonaria prolatum.*

Cesistio *codd.* Gastron *Scaliger, editores,* Cacistio *Ritschelius Parerg. p. 151* Cocistrio *Loewius Prodr. p. 291. cfr. p. 10.* 39 distribula *F H* cera stribula *edd. vett.* caro strebula *Nicol. Loensis Taubmannus Pareus* carnem strebulam *Bothius* de stribula *Turnebus Scioppius Spengelius* da stribula *dubitanter Muellerus* dis stribula *Buechelerus* ut *codd.* aut *Scioppius Bothius Muellerus* obcaenabis *vulg. Spengelius* obcenabis *B* obscenabis *H* obscoenabis *F* cera *in codd. cum sequentibus coniunctum Varronis editores versui inseruerunt.* obscoena viscera *Muellerus.*

Cfr. Menandri Philemonis Κόλαξ. 40 habebat *codd. et Ritschelius Parerg. p. 101 adn. sic versum distribuens:* ..... bátiolam Aúream octo póndo habebat: [ille] accipere nóluit. habebam *Ritschelius Act. Lips. II 2 p. XI Quicheratius ad Nonii l. a.* 41 firmata *cod.* infirmata *Bothius.*

III

Púlchrum et luculéntum hoc nobis hódie evenit proélium.

IV

Ita míhi Laverna in fúrtis celerassít manus.

V

Qui amánt ancillam meám Phidyllium óculitus.

VI

–́⏑–⏑–́⏑–⏑–́⏑–⏑ te óbsecro,
Lýde, pilleúm meum, mi sodális, mea salúbritas.

VII

. . . fac, ére, olant aedes árabice.

III Nonius p. 63, 11 M. luculentum, pulchrum et bonum et perspicuum: dictum a luce. Licinius e. q. s. Plautus Cornicula (*P H* Cornicularia *cett. ut videtur*): pulchrum e. q. s. IV Nonius p. 134, 31 M. Laverna, dea cui supplicant fures. Plautus Cornicularia: militaveram e. q. s. V Nonius p. 147, 27 M. oculitus ut animitus medullitus. Plautus Corni (*sic*): qui e. q. s. VI Nonius p. 220, 13 M. pilleus generis masculini. Plautus Captivis: pilleum e. q. s. neutri Plautus Cornicem (*sic*): te e. q. s. VII Diomedes p. 383, 15 K. oleo oles, apud veteres olant. Plautus in Cornicula: facere e. q. s.

rerg. p. 170. 51 militaveram nam in *codd.* militavi eram nam *L* mihi Laverna *coni. Scaliger Bothius, qui iambicum senarium ponit.* . . mihi Laverna in *Luebbertus Gramm. Stud. I p. 31* ita mihi Laverna in *Buechelerus Mus. Rhen. XV (1860) p. 433.* mihi *ultimae syllabae productionem quam Ritschelius in proll. ad Trin.*[1] *p. CLXIX haud esse probatam contendit in senariis septenariisque postea ipse admisit ad Trin.*[2] *761* celerassit *L Buechelerus l. a.* scelebrassit *Hm.*[1] celebrassit *Hm.*[2] *P Bothius Luebbertus l. a.* celebrassis *coni. Scaliger* manius *codd.* manus *A Scaliger.* 52 Fedulium *codd.* Hedylium *Iunius* Phidylium *Quicheratius* ancillam Hedylium meam *Bothius.* 53 obsecro nide *W* obsecro lide *H* (*cfr. Anecd. Oxon.*) obsecro lyde *L A* obsecro vide *Iun. marg. Mercerius* obsecro te pileum Vide meum *Bothius perperam, pilleum enim est vocativus.* en te óbsecro, Vide píleum meum, mi sodalis, méa salubritas ⏑– *Ritschelius Parerg. p. 155.* 55 facere olant *A B M* fac, ere *Buechelerus* facite olant *Sciopppius Putschius* aedes arabicae *A B* aedesa Rabicae *M. Pauli p. 28* arabice olet

DYSCOLVS

⊥ virgo sum, nóndum didici núpta verba dícere.

FAENERATRIX

I

Heus tu, ín barbaria quód dixisse dícitur
Libértus suae patrónae, id ego dicó [tibi]:
Libértas salve, vápula Papíria.

II

. . . quaé ego populabó probe.

DYSCOLVS Festus p. 170, 21 M. nupta verba dicebantur ab antiquis, quae virginem dicere non licebat, ut Plautus in Dyscolo: virgo e. q. s.

FAENERATRIX Varro de l. l. VII, 96 M. in pluribus verbis A ante E alii ponunt, alii non; ut quod partim dicunt sceptrum, partim scaeptrum, alii Plauti Faeneratricem, alii Feneratricem. I Festus p. 372, 22 M. vapula Papiria in proverbio fuit antiquis, de quo Sinnius Capito sic refert, tum dici solitum esse, cum vellent minantibus [s]ibi significare se eos neglegere et non curare, fretos iure libertatis. Plautus in Feneratrice: heus tu e. q. s. II Diomedes p. 401, 3 K. populo ait Plautus in Feneratrice: quae e. q. s.

id est ex odoribus arabicis *confert Keilius. Versus* 48, 49, 50 *unius scaenae esse videntur, in qua miles a quibusdam inluditur. versum* 49 *locutus est unus de illis ludentibus, versus* 50 *finem scaenae designat, proelium enim ad ludum cum milite institutum refero.*

Cfr. Menandri Δύσκολος. 56 virgo sum *cod.* virgo ego sum *Bothius. de verbis nuptis disseruit Naekius in Schopeni carminum Valerii Catonis editione p. 45.*

De Faeneratricis *titulo v. Ritschelii Parerg. praef. p. XXI.* 57 *de* heus *cum vocativo coniuncto v. Langenus 'Beiträge' p. 315.* 58 libertus *cod.* liberta *vg. quod ex sequentibus* liberta salve *repetitum esse proponit Muellerus.* ideo *cod.* id ego *corr. Scaliger. post* dico *lacuna exstat.* dico tibi *Scaliger* dico Atticae *Muellerus.* 59 liberta *cod.* libertas *Muellerus.* 60 prove *A B M* probe *Scioppius Putschius* propere *ς.*

FRETVM

Nunc illud est quod responsum arretini ludis magis dicitur
Períbo, si non fécero, si fáxo, vapulábo.

FRIVOLARIA

I

commodo dictitemus

II

Is míhi erat bilis, [ís] aqua intercus, [ís erat] tussis quérquera.

FRETVM Gellius N. A. III, 3, 7 nos quoque ipsi nuperrime, cum legeremus Fretum — nomen est id comoediae, quam Plauti esse quidam non putant — haut quicquam dubitavimus, quin ea Plauti foret et omnium quidem maxime genuina. Ex qua duo hos versus exscripsimus, ut historiam quaereremus oraculi arretini: nunc illud e. q. s.

FRIVOLARIA I Charisius p. 193, 14 K. par est, ut in multis generibus istius modi dictionis, commodo commodeque, ut Plautus in Frivolaria 'commodo dictitemus'. id. p. 196, 9 K. similiter et commodo dixerunt, ut Plautus in Frivolaria. II Paulus p. 256, 11 M. querqueram frigidam cum tremore a Graeco

Fretum *codd.* Feretrum *Ritschelius Parerg. p. 130 coniecit.* 61 *sic codd.* nunc illud est quom Arréti ludis mágnis responsúm datur *Hertzius Ram. Gellian. mant. 1868 p. 19 Luebbertus Grammat. Stud. II p. 214.* hoc est illud, Quod árietinum dícitur respónsum magnis lúdis *Bothius.* quod nunc illustre est, Quód arietinúm responsum mágnis ludis dícitur *Ritschelius Parerg. p. 85.* nunc ést quod responsum árietinum lúdis magnis dícitur *Fleckeisenus Zur Kritik d. Dichterfr. b. Gell. p. 22.* nunc illud est Árretinis quód responsum lúdis magnis dícitur *idem cur. sec. versum sanare non potui.* 62 peribosi *Ppr de* faxo *cfr. Leo Herm. XVIII p. 585.*

Frivolariam *titulum a vasis fictilibus derivatum esse similiter ac* Cistellariam *et* Vidulariam *proponit Loewius Prodr. p. 292. versus* 69 *comparatus cum Gellii verbis N. A. XVIII, 7, 3* glosaria namque conlegitis et lexidia, res taetras et inanes et frivolas, tamquam mulierum voces praeficarum *indicare videtur, etiam huius tituli* frivola *translaticia intellecta esse.* 64 eras *Prisc. codd. RBADK.* bilis *Prisc. et Festi et Pauli*

III

Séquimini me hac súltis omnes légiones Lavérniae.

IV

A. V́bi rorarii éstis? B. Adsunt. A. V́bi sunt accensi?
B. Écce [nos].

V

Ágite nunc, subsídite omnes, quási solent triárii.

κάρκαρα certum est dici, unde et carcer. Lucilius: iactans e. q. s. et alibi: querquera e. q. s. item Plautus: is mihi e. q. s. Festus p. 257, 24 M. querque[ram febrem gravem et mag]nam quidam querc[u dictam volunt e. q. s. Aurelius autem] Opilius frigidam a[it dici et cum horrore tremen]tem. Santra eam ex G[raeco ducit, qui trem]orem eiusmodi κά[ρκαρον dicunt unde dictum esse] etiam carcerem. Plau[tus in Frivolaria: is mihi] erat bilis querque[ra tussis]. Priscianus I p. 271, 1 H. praeterea invenitur apud vetustissimos intercus intercutis et proprie intercus aqua dicitur, quam Graeci ὕδρωπα nominant. Plautus in Frivolaria (fribolaria RADG friborlaria H fribularia BK): is mihi e. q. s. *cfr. glossa Mai VI p. 542a Loew. Prodr. p. 327:* querquera est febris acris, quae cum magno frigore solet venire. III Festus p. 301, 22 M. sultis, si voltis. Plautus in Frivolaria: sequimini e. q. s. IV Varro de l. l. VII, 58 M. in Frivolaria: ubi e. q. s. rorarii dicti ab rore, qui bellum committebant ante, ideo quod ante rorat quam pluit. accensos ministratores Cato esse scribit; potest id ab arbitrio, nam inde (*sic codd.* id ab acciendo *Muell.*) ad arbitrium eius quoius minister. V Varro de l. l. V, 89 M. pilani triarii quoque dicti quod in acie tertio

codd. bilis is *scripsi.* aqua intercus *Priscianus, omis. Festi et Pauli codd.* querqueratus *Pauli codd. unde* querquera tussis *Festi lacunae iniecerunt.* tussis febris *sine* querquera *Prisc. codd.* is erat tussis querquera *scripsi* tussis febris querquera *Plauti editores, ut versum trochaicum septenarium effingerent, falso* febris *primam syllabam productam admittentes.* febris *glossa videtur esse pro* querquera. 65 hanc *cod.* hac *Vrs. vg.* stultis *cod.* sultis *Vrs. vg.* legiones omnes lavernae *cod.* omnes legiones Laverniae *Bothius* 66 rorani *FH* an sunt *F pr.* en *suprascr. manu alia.* adsunt *coni. Grothius l. a. p. 41.* nos *in codd. omiss. adiecit Bothius.* 67 sub-

VI

Nave ágere oportet, quód agas, non ductárier.

VII

Superáboque omnis árgutando práeficas.

VIII

⏑⏑́⏑–⏑ túnc papillae prímulum
Soróriabant; íllud volui dícere:
Fratérculabant. — B. Ópus est verb[o] ⏑́⏑–

ordine extremis subsidio deponebantur; quod hi subsidebant, ab eo subsidium dictum, a quo Plautus: agite nunc e. q. s. Festus p. 306, 4 M. [s]ubsidium dice[batur, quando mi]lites subside[bant in extrema acie lab]entique aciei [succurrebant quod] genus militum [constabat ex iis, qui] emeruerant [stipendia; locum t]amen retine[bant in exercitu]. quae erat ter[tia acies triarioru]m ut Plautus [in Frivolaria: a]gite nunc subs[idite omnes quasi solen]t triario. VI Festus p. 166, 32 M. navus, celer ac strenuus, a navium velocitate videtur dictus. Ennius e. q. s. Plautus in Frivolaria: nave e. q. s. VII Nonius p. 66, 31 M. praeficae dicebantur apud veteres, quae adhiberi solent funeri, mercede conductae, ut et flerent et fortia facta laudarent. Plautus in Frivolaria: superaboque e. q. s. VIII Festus p. 297, 31 M. sororiae (sororiare *corr. Vrs.*) mammae dicuntur puellarum, cum primum tumescunt, ut fraterculare puerorum. Plautus in Fribolaria: . . . . papillae pri . . . . volui dicere . . . . opus est verb . . . . Paulus p. 296, 5 M. sororiare mammae dicuntur puellarum, quum primum tumescunt. *deinde secuntur, ut Thewrewk von Ponor 'Festus-Studien' p. 11 testatur, Plauti versus:* tunc papillae primum sororiabant; illud voluit dicere, fraterculabant.

sedite *G* subsidete *F Scioppius* subsidere *H.* triarii *Varro* triario *Festi cod.* *vv.* 65, 66, 67 *coniungit Scaliger.* 68 ductarie *coni. Scaliger.* 69 omnis *H* omnes *vg.* 70 primum *Paulus* primulum *Vrsinus* 71 volui *Festus* voluit *Paulus* opus est verb *omis. Paulus.* *Scaliger Festi reliquias sic restituere conatus est:* tunc papillae primitus Fraterculabant. illud volui dicere, Sororiabant. quid opus est verbis. *Vrsinus*: tunc sororiabant papillae primulum. sed illud volui dicere, fratérculabant. quid opus est verbis multis. *Bothius*: tum papillae primulum Fraterculabant; illud volui dicere Sororiabant. verbis quid multis opust. *Muellerus*: fraterculabant mulieri papillae primum: sed illud volui dicere, sororiabant. quid opus est verbis pluribus *Ritschelius Opusc. II*

IX

. . . agnina tene . . . strebulis.

X

⏑⏑́ o amice ex múltis mi une Céphalio.

FVGITIVI

A. Áge respecta, víde vibices quántas! — B. Iam inspexí; quid est?

GEMINI LENONES

Dolet huíc puello sése venum dúcier.

IX Festus p. 313, 34 M. strebula Vmbrico nomine Plautus appellat coxendices hostiarum, quas G[raeci μηρία dicunt, quae] in altaria in[poni solebant, ut Plau]tus ait in Fri[volaria] . . . . agnina tene . . . [stre]bulis. X Priscianus I p. 188, 21 H. unus quia de vocativo quidam dubitant, Caper, doctissimus antiquitatis perscrutator, ostendit hoc usum Catullum et Plautum. Catullus: tu e. q. s. Plautus in Frivolaria (fribularia BGL fribollaria *rell.*): o amice e. q. s. Ars anonyma Bernens. p. 90, 13 Hag.: unus unius uni e. q. s. Plautus: o amice e. q. s.

FVGITIVI Varro de l. l. VII, 63 M. in Fugitivis: age e. q. s. vibices (vivices *codd.*) excitatum verberibus corpus.

GEMINI LENONES *Memoratur haec fabula in Accii versibus ad Agroecum adlatis.* Festus p. 249, 15 M. puelli per di-

p. 438: Fratérculabant iam eí papillae prímulum: Illúd, sororiábant, volui dícere. 73 *inepte Bothius scripsit* strebulam agninam tene. *strebula sunt neutri generis neque de agnorum sed de boum carne dicuntur, id quod testantur Varro de l. l. VII, 67 et Arnobius VII, 24. fuit igitur tale:* [carne] agnina tene[ris]$_a$ strebulis. stribula *Aurelium Opilium scripsisse Varro ibid. refert.* 74 Omice *K* mihi *codd.* mi *Bothius* cefalio *A* chephalio *K* caephalio *Bernens.*

De Fugitivis *titulo v. Ritschelii Parerg. p. 151 sq.* 75 agerge specta *F* a grege specta *H* age euge specta *B* age age specta *Scaliger, quod haud plane cum Plauti sermone consentit, cfr. quae exposuit Brixius ad Mil. 1024.* age respecta *Turnebus Scioppius* vivices *F H* esset *F H* essent *B* est *Scaliger. Bothius tales senarios effinxit:* A. age áge B. spectávi A. vibicés quantas! vide! B. Iam inspéxi. quid id est?

Geminei leones *Gellii codd. Lachmannus ind. lect. Berol. 1849 p. 6.* lenonibus geminis *Prisc. codd. cfr. Ritschelii Parerg. p. 138, 147.* 76 holim *Festi cod.* olim *Vrs.* dolet *Prisc. codd.* huic puello *Festi cod.* hic

HORTVLVS

Praéco ibi adsit; cúm corona, quíque liceat, véneat.

LIPARGVS

Níl moror mihi fúcum in alveo ápibus qui peredít cibum.

NERVOLARIA

I

Scobína ni ego illum áctutum adrasó senem.

minutionem a pueris dicti sunt. itaque et Ennius ait: Poeni e. q. s. et Lucilius: cumque e. q. s. et Plautus: olim e. q. s. Priscianus I p. 231, 21 H. *de* puerus puellus puella *formis disserens* Plautus in Lenonibus geminis: dolet e. q. s. Osbernus p. 407 M. item ab hoc nomine, quod est puer, hic puellus i. iuvenis, unde Plautus in Lenonibus: dolet e. q. s.

HORTVLVS Festus p. 306, 4 M. sub corona venire dicuntur, quia captivi coronati solent venire, ut ait Cato in eo, qui est de re militari: ut populus e. q. s. id autem signum est nihil praestari a populo, quod etiam Plautus significat in Hortulo: praeco e. q. s.

LIPARGVS Priscianus I p. 522, 8 H. in 'do' unum anomalum invenitur 'edo es est'. vetustissimi tamen etiam 'ĕdo ĕdis ĕdit' dicebant correpta prima syllaba. Naevius in Carbonaria: tibi e. q. s. non potest enim in hoc iambo paenultima syllaba longa esse, ut intellegatur praeteritum, ne sit scazon. Plautus in Lipargo: nil moror e. q. s.

NERVOLARIA I Varro de l. l. VII, 68 M. in Nervolaria

puellus *Prisc. Osbern. quod recepit Draegerus 'Syntax d. lat. Spr.' II² p. 392 minus recte, ut opinor. cfr. p. 7.*

77 cuique *cod.* quique *corr. Scaliger, cfr. Menaechm. 548.* ventat *in codice esse testatur Keilius Mus. Rhen. VI p. 625* veneat *Vrsinus.*

Liphargo *B*; '*codd. Erl. 1 Lips. 1* Ligurgo *vel* Licurgo' *Krehlius. cfr. p. 10. Λέπαργον i. e. servum 'albo ventre'* (u) *pinguem pigrumque intellegit Buechelerus.* 78 nihil *codd.* nil *Scaliger* albo *G* albo *B* alvo *rell. codd.* alveo *Pareus Bothius Ritschelius Opusc. II p. 730 sqq.* perdit *D* per**dit *K.*

De Nervolaria *titulo v. Ritschelii Parerg. p. 84, 174 sqq.* 79 scobi-

II

Prohibéntque moenia ália, unde ego fungár mea.

III

Nos líberi possímus fieri ocíssume.

IV

Prodúcte prodigum ésse amatorem áddecet.

V

. . . . vínum sublestíssimum.

(inervolaria F [intervolaria V.] G H): scobinam e. q. s. scobinam a scobe; lima enim materia fabrilis est. II Festus p. 145, 27 M. moenia, muri; et cetera muniendae urbis gratia facta: ut Accius in Hellenibus: signa e. q. s. significat etiam officia. Plautus in Nervolaria: prohibentque e. q. s. *eadem exhibet* Paulus p. 144, 8 M. III Festus p. 181, 27 M. ocius secundae collationis et deinde tertiae ocissime frequentata sunt. alii dicunt a nostris tracta ex Graeco, id est ὠκέως, cuius prima significatio, ex qua procedere in comparationem debet, apud nos non est, tertiae vero collationis (*Vrs.* consolationis *cod.*) cuius rariora (*Vrs.* maiora *cod.*) exempla sunt, auctor est Plautus in Nervol[aria]: ocissume e. q. s. IV Festus p. 229, 19 M. prodegeris consumpseris perdideris (*cfr. Keilius Mus. Rhen. VI p. 622*) ut Caecilius in Hymni[de]: prodigere e. q. s. et Plautus in Nervolaria: productae e. q. s. V Festus p. 294, 33 M. [sublesta antiqui] dice-

nam *codd.* scobina *Scioppius* scobina ni *Lachmannus ad Lucret. III, 790.* illum *F Turn. cod.* illam *B H* lima *Turnebus* limam *Scioppius* adrasi enim *F H* abrasi *Turnebus Scioppius* adraserim *Muellerus* adraso senem *Lachmannus l. a.* 80 prohibentque *codd.* prohibent quod *Ald.* prohibent quin *Dacerius Bothius* aliunde *Dacerius* alicunde *Bothius. perspicuum est* moenia alia *et* mea *inter se opposita esse.* alium ne ego *Buechelerus proponit.* fungor *Festi cod.* fungar *Pauli codd.* 81 ocissime nos liberi possimus fier *cod. transposuit Buechelerus* ocissume *Bothius.* 82 productae prodigium *cod.* producte prodigum *Vrs. id quod probat etiam Seyffertus Studia Plautina Berol. 1874 p. 23.* pollucte prodigum *Scaliger Bothius* prodigus *forma ap. Paulum traditur p. 228, 5. cfr. Amph. v. 1031. Poen. v. 716.* in amatorem *cod.* me amatorem *Vrs. quod in metricas leges peccat neque aptam sententiam efficit. recte Bothius* esse amatorem, *cfr. Menaechm. v. 203.* 83 *Bothii sententiam, qui e Festi* quia — animo *talem*

VI

Insánum valde utérque deamat ⏑⏑–

VII

Scrattaé scrupipedae stríttivillae sórdidae.

VIII

Écquis huc effert nássiternam cúm aqua sine suffrágio?

bant infir[ma et tenuia]. Plautus in Persa: ad e. q. s. idem in Nervolaria vinum ait sublestissimum, quia infirmos faciat vel corpore vel animo. *idem titulo fabulae omisso exstat ap.* Paul. p. 295, 5. VI Nonius p. 127, 25 M. insanum pro insane, ut immane pro immaniter. Plautus Nervolaria (Nervo *codd.*): insanum e. q. s. VII Gellius III, 3, 6 Favorinus quoque noster, cum Nervulariam Plauti legerem, quae inter incertas habita est, et audisset ex ea comoedia versum hunc: scrattae e. q. s. delectatus faceta verborum antiquitate, meretricum vitia atque deformitates significantium 'vel unus hercle' inquit 'hic versus Plauti esse hanc fabulam satis potest fidei fecisse'. Varro de l. l. VII, 65 (*post versus Cistellariae adlatos*) ibidem: scraties e. q. s. ab excreando scraties sic adsignificat. scruppidam Aurelius scribit ab scauripeda (auscauripeda H F); Iuventius comicus dicebat a vermiculo piloso, qui solet esse in fronde cum multis pedibus, Valerius a pede ac scrupea. ex eo Accii positum e. q. s. strittabillas a strittilando (strettilando F), strittare ab eo qui sistit aegre. Nonius p. 169, 6 M. scraptas, scrupedas, strictivellas, exprobratio vitii aut deformitatis meretricum. Plautus Aulularia: escratae e. q. s. VIII Festus p. 169, 11 M. nassiterna est genus vasi aquari ansati et patentis, quale est quo equi perfundi solent.

restituere conatus est versum: infirmos quia vel córpore vel animó facit *recte repudiavit Muellerus.* 84 insanum valde *codd.* valde *omis. Lipsius. cfr. Buechelerus ad Petron. p. 81, 14. de* insanum *usu v. Seyfferti Stud. Plaut. p. 21 sq.* 85 scratte *Gellii P R* scracte *ς* scraties *Varronis HF* scratiae *B* escratae *Nonii codd.* scrattae *Ritschelius Parerg. p. 174 cfr. Ribbeckius Coroll. ad com. fr.*[2] *p. LVII.* scrupede *Gellii codd.* ruppae ides *Varronis codd. sed* scruppidam *altero loco* crupedae *Nonii codd.* scrupedae *Scioppius* scruppidae *Spengelius* scrupipedae *Muellerus Ritschelius* scrabipedae *Loewius Prodr. p. 281 sq. glossam* scrapedus: scabiosus *adhi-*

IX

A. Ósculum. B. Sat est ósculi mihi vóstri. A. Qui, amabó, pater?

Plautus in Bacchidibus: haec e. q. s. et in Nervolaria: ecquis e. q. s. IX Festus p. 197, 20 M. osculana pugna in proverbio, quo significabatur victos vincere e. q. s. significatur etiam osculo savium, ut Plautus in Nervolaria: osculum e. q. s.

bens. strittiville *Gellii P* sritiville *V* strati ville ς rittabillae *Varronis F* ritabilae *H* (strittabillas *altero loco*) strictibilae *Nonii codd.* strittivillae *Ritschelius.* sordide *Gellii codd.* sordidae *Nonii codd.* tantulae *Varronis codd.* edentulae *Loewius l. a. Ritschelius Parerg. p. 174 sqq. editorum sententia abiecta, qui versum Cistellariae fabulae tribuentes coniunxerunt cum versibus a Varrone de l. l. VII, 64 e Cistellaria prolatis, Nervolariae versum restituendum esse evicit. Nonius enim, ut saepius, sic hoc quoque loco titulos confundit, Varronis librorum vitium facile intellegitur, ut Ritschelius explicuit l. a. p. 177. agnoscentibus igitur nobis ubique unum eundemque versum quaestio fit, Varronis lectio* tantulae *an Gellii* sordidae *sit praeferenda. quae discrepantia haud inde exorta esse videtur, quod Varro et Gellius in fabularum codicibus diversas lectiones invenerint. immo Gellius, si supra recte disputavi, fabulam ipsam non inspexit, sed versum e Varronis libro de comoediis Plautinis scripto mutuatus est. unde ratiocinor Varronem eundem versum, quem in linguae latinae l. VII in* tantulae *exeuntem posuit, illic attulisse in* sordidae *exeuntem, similiter ac de l. l. VI, 7 Asinariae versum 685 a* videbimus, *ib. VII, 79 a* videbitur *incipientem posuit. neque igitur causa est cur* tantulae *formam ideo praeferamus, quia vetustiore testimonio innitatur. Loewius, qui e* tantulae *coniecit* edentulae, *profert* sordidae *in fine versus post exquisitissima vocabula* scrattae, scrupipedae, strittivillae *positum admodum languere. quod argumentum infirmatur Poenuli v. 266* prosedas, pistorum amicas, reliquias alicarias Miseras, schoeno delibutas, servolicolas sordidas *et fragmento Plautino ap. Fest. 309* ulcerosam, compeditam, subverbustam, sordidam. *neque apte de meretricibus dicitur* edentulae *nec bene tollitur ornatus adnominationis.*

86 equis *cod. cfr. Ribbeckius trag. fr. p. LI.* 87 Osculum sat est mihi . . . qui ambo mi pater *Festi cod. quo iure vv.* 86 *et* 87, *quorum alter congruit cum Stichi v. 352 alter cum eiusdem fabulae v. 91, Nervolariae fabulae adsignaverim in excursu explicabo ibidemque de argumento fabulae agam.*

PAGON

Honos sýncerasto périit pernis glándio.

PARASITVS MEDICVS

I

in conspicillo adservabam pallium observabam

II

⏑⏒́ cum virgis cáseum radí potest.

III

. . . . áddite

Lopadés echinos óstreas ⏑⏒́⏑–

IV

Domí reliqui[t] éxoletam vírginem.

PAGON Varro de l. l. VII, 61 M. in Pagone: honos e. q. s. syncerastum est omne edulium (*sic Scioppius Spengelius* omne medulium *codd.* omnimodum edulium *Muellerus*) antiquo vocabulo Graeco.

PARASITVS MEDICVS I Nonius p. 84, 7 M. conspicillum (*M.* conspicilium *codd.*) unde conspicere possis. Plautus Medico: in conspicillo e. q. s. II Nonius p. 200, 7 M. caseus generis masculini. Vergilius in Bucolicis: pinguis e. q. s. caseum neutri. Novius Macco: pecunia e. q. s. Plautus Medico parasito: cum virgis e q. s. III Nonius p. 551, 5 M. lopades genus conchae marinae. Plautus Parasito medico: addite e. q. s. IV Priscianus I p. 489, 16 H. exoleo quoque exolevi, unde

Pagon *titulum Varronis codd. praebent, cfr. praef. p. 5.* 88 perit *codd.* periit *Spengelius.* gladios *codd.* métuo ne honos syncerasto péreat pernis glándio *Loewius.* ⏒́⏑– honos sýncerasto périit pernis glándio *Bothius.*

De Parisiti medici *titulo disputavit Ritschelius Parerg. p. 132.* 89 in conspicillo *codd.* in *om. Loewius Prodr. p. 280 glossa Placidi* conspicillo: ita ut conspici possint, quod aiunt longis lineis *versuque Cistellariae I, 1, 93 conlatis. idem proponit versum sic restituendum* ádservabam cónspicillo, pállium óbservaba(m) ⏑– *aut* ádservabam cónspicillod, óbservabam pállium. adservabam pallium *om. L* adservabam *omitti voluere Bentinus Mercerius* in cónspicillo aderam óbservabam pállium *Buechelerus.* 90 parasito *ab editoribus falso e titulo in versum translatum esse monuit Ritschelius l. a.* 92 lopades *HPL*[2] lopadas *L*[1]*W* ecinos *codd. cfr. Rud. v. 297* echinos lopadas ostreas balanos captamus conchas. *versum ab editoribus falso Para-*

PARASITVS PIGER

I

Inde híc bene potus prímulo crepúsculo.

II

Domum íre coepi trámite [a] dextrá via.

III

Ámbo magna laúde lauti póstremo ambo súmus non nauci.

exoletus exoleta exoletum. Plautus in Medico: domi e. q. s. Osbernus p. 195 M. exoletus, excretus. Plautus: domi e. q. s. *idem* p. 392 exoles . . . et inde exoletus . . . unde Plautus in Medico: domi e. q. s.

PARASITVS PIGER I Varro de l. l. VII, 77 M. apud Plautum in Parasito pigro: inde hic e. q. s. crepusculum ab Sabinis, et (quod *M.*) id dubium tempus noctis an diei sit. itaque in Condalio est: tam e. q. s. ideo dubiae res creperae dictae. *cfr. VI, 5.* II Varro de l. l. VII, 62 M. in Parasito pigro: domum e. q. s. trames a transverso dictus. III Festus p. 166 6 M. naucum ait Ateius Philologus poni pro nugis, Cincius quod in oleae nucisque (*cfr. Keilius l. a.*) intus sit, Aelius Stilo omnium rerum putamen, glossematorum autem scriptores, fabae grani quod haereat in fabulo, quidam ex Graeco, quod sit ναὶ καὶ οὐχί, levem hominem significari, quidam nucis iugulandis quam Verrius iugulandam vocat, medium velut dissepimentum. Plautus in Parasito pigro: ambo e. q. s.

sito pigro fabulae attributum reddidit Medico Ritschelius l. a., qui numeros quoque posuit. 93 domi reliqui exoletam virginem *Prisc. codd.* domi reliqui virginem exoletam *Osbern.* reliqueram *Bothius. magis ad litteras servatas accedit Hertzii* reliqui ego, *magis etiam* reliquit, *quod Buechelerus proponit.*

De Parasiti pigri *titulo disputavit Ritschelius Parerg. p. 132.* 94 inde hic dene potus (*iunctis sive semotis syllabis*) *codd.* hinc inde bene potus *Pius Ald.* inde hic bene potus *vg. Pius Scioppius Muellerus* inde bene appotus *Scaliger Bothius* primo *codd.* primulo *Scaliger Bothius Ritschelius Opusc. II p. 276 adn.* 95 dextra via *codd. praeter G qui* dextera via *exhibet non recte a Muellero receptum* tramitis recta via *Bothius* tramited extra viam *idem* a dextra via *Buechelerus. Scaliger v.* 94 *et* 95 *coniungit.* v. 96 Ámbo magna laúde lauti nós, postremo ambó sumus Nón nauci *L. Muellerus Philol. XXXVII p. 359.*

SATVRIO

I

Paulus p. 45, 3 M. catulinam carnem esitavisse hoc est comedisse Romanos Plautus in Saturione refert.

II

Retrahí nequitur, quóquo progressa ést semel.

III

A. Mále tibi evenísse video. B. gláber erat tamquám rien.

IV

Subcénturia [aliquem], quí te delectét domi.

SATVRIO. *Saturionem et Addictum Plautum in pistrino scripsisse Gellius III, 3, 14 e Varrone adfert, cfr. adn. ad Addictum.* I *ad hanc fabulam Dacerius refert Plinii nat. hist. XXIX, 14* aditialibus quidem epulis celebres [*sc.* catulos] fuisse Plauti fabulae indicio sunt. II Festus p. 162, 27 M. nequitum et nequitur pro non posse dicebant, ut Pacuius cum ait: sed cum e. q. s. Plautus in Satyrione: retrahi e. q. s. III Festus p. 277, 13 M. rienes (quos nunc vocamus) antiqui nefrundines appellabant, quia Graeci νεφρούς eos vocant. Plautus in Satyrione: male e. q. s. Paulus p. 276, 3 M. rienes antiqui vocabant nefrundines, quia Graeci eos νεφρούς dicunt. Plautus: glaber e. q. s. IV Festus p. 306, 25 M. succenturiare est explendae centuriae gratia supplere, subicere. Plautus in Saturione: subcenturia e. q. s.

Saturionis *nomen parasiticum in Persa habes (cfr. v. 101 sqq.).* 98 nequitur *cod. cfr. Keilius Mus. Rhen. VI p. 621. Ritschelii Opusc. IV p. 278.* 99 *personas distribuit Bothius. idem* quin, *priores* qui *ante* glaber *inseruerunt.* 100 subcenturia centum require qui *cod.* subcenturia centum qui *Bothius. Festi ipsius definitio, qua luce clarius apparet* subcenturiare *dici de uno vel nonnullis ad centenarium numerum explendum arcessitis, minime de centum ipsis, deinde scriptorum usus, apud quos semper de uno tantum subcenturiato sermonem esse invenis (Terent. Phorm. 229 sq. Caecil. ap. Fest. l. a.), denique codicis lectio* delectet, *quam omnes editores perperam in* delectent *mutarunt, ostendunt verba* centum require, *quae ne cum numeris quidem conveniunt, inscite interpolata aut valde depravata esse.* aliquem *inieci.*

SITELLITERGVS

I

Múlieres uxórculavit, égo novi, scio áxitiosam.

II

Sín ea mihi ínsignitos púeros pariat póstea
Aút varum aut valgum aút compernem aut paétum aut brocchum fílium.

SYRVS

Cum extórtis talis cúm crotillis / todillis crúsculis.

SITELLITERGVS Varro de l. l. VII, 66 M. in Astraba: axitiosae e. q. s. ideo (itidem *Muellerus*) in Sitelli tergo idem ait: mulieres e. q. s. sic Claudius scribit: axitiosas demonstrari consupplicatrices. ab agendo axitiosas, ut ab una faciundo factiosae sic ab una agendo actiosae (et axitiosae *adiec. Muellerus*) dictae. II Festus p. 375, 15 M. valgos Opillus Aurelius aliique complures aiunt dici, qui diversas suras habeant. Plautus in Milite glorioso: qui e. q. s. et in Silitergo: sin ea e. q. s.

SYRVS Festus p. 301, 19 M. [succrotilla] tenuis dice-

sitelli tergo *Varronis FGa* siteli tergo *H* silitergo *Festi codex.* Sitellitergum (*'i. q. qui situlas s. sitellas tergit'*) *titulum statuit Muellerus.* Synteleturgus *coni. Popma.* Scytha liturgus, *quod editores receperunt, Scaliger. ad litteras traditas propius accederet* Melitturgus. 101 exorculavit *G* mulier es, uxor. Cuia, vir? *Scaliger* mulier es uxorcula, abi, te ego novi *Bothius* mulier es uxor. Cuia vis? *Muellerus* mulier es uxor: celabis, te ego novi *Ritschelius Opusc. II p. 730* mulieres exosculavit *Loewius Prodr. p. 280 adn. 1. quarum coniecturarum haud una placet. mihi non dubium est, quin* mulieres uxor *recte tradita sint vitiumque uno in* culavit *positum sit. desideratur verbum quo* axitiosam *clarius inlustretur. neque audeo inferre* calavit. ac.sitio aquam *codd.* axitiosam *Ald.* 102 sic *Bothius* ea *i. e.* nota. mi *editores* pueros forte pariat *Ritschelius Opusc. II p. 730.* 103 bocchum *cod.* brocchum *vg. cfr. Loewii Prodr. p. 328, 391.*

Syrum *alterum titulum* Cistellariae *esse Ladewigius censuit Mus.*

VIDVLARIA

I

⏑ ⏑́ ⏑ – ⏑ hánc rem vetere nómine
. . . . éstitit
. . . .
Laudátus – ⏑ ⏑́ ⏑ – ⏑ grátias
. . . .
. . . .
. . . noster . . . .
Is qu . . . .
Prius nóscite . . . scitis ipsus est . . . .

. . . . KANCREMUETERENOMINE . .
. . . . . G . . . . ESTITIT
POTENTIAMINIME . . RUMS . . TISITIO
LAUDATUSIA . . S . . . . GRA . . AS
. . IUSSC . . . . G . . . . E . . . . . . NRO
SC . EDI . . . . UO . . . . . G . AE . . . . . C . . . . .
. OETRKANOSTERE . . . U . . . . M
ISQU . . T . R . O . . CIUNTMEGOFA . . OS . . . . TIS
PRIUSNOSCITE . . . . SCITISIPSUS . S . . . . . .

Vidulariae *versus descripsi, quales Studemundus in altera editione (Verhandl. der XXXVI. Philologenversammlung zu Karlsruhe 1883 p. 43 sqq.) e codice Ambrosiano excussos posuit, paucis exceptis, de quibus quid sentiam in adnotationibus exposui. codicis apographum a Studemundo confectum in hanc editionem transtuli nil mutans nisi quod eas litteras, quarum lectionem incertam esse Studemundus diversis signis adscriptis indicavit, puncto supposito notavi.*

vv. 106—121 *prologi esse e* vos *vv.* 117 *et* 121, *deinde e v.* 115 *evicit Studemundus.* 107 [d]estitit *vel* [r]estitit *conicit Studemundus.* 110 fero *in fine versus legit Studemundus.* 111 Sc[h]edi[a haéc] vo[catast á] g[r]ae-[co com]o[édia] *Studemundus coniecit poetae* a graeco *pro* graece *inculcans.* 112 [P]oéta, ha[nc] noster f[écit] V[idulária]m *Studemundus.*

Credo árgumentum vélle vos . . . os . . e
. . . . .
. . . . vos in loco monitum . . .
. . . . .
. . . . .
Magis qu . . . . tis núnciam
Vos ill . . . .

. . . . .
Hominém semel quem usú surrupuit sérvitus

II

III

Est quo . . . . neq . . . uscenseo
Quid aís? licetne?

CREDOARGUMENTUMUELLEUOS . . . . OS . . . E
INT . . G . . . . USQ . . . G . . TQ . . ND . . . GENT
A . . . . UOSINLOCOMONITUM . . PETRO
DI . . . . Q . . . . S . COMMODIU . . . TAS . .
INA . . . . BMEAM
MAGISQU . . . . ABEO . . . ORTISNUNCIAM
UOSILL . . . . , . . E . . . . NOXPROKOC . . . .
. . . . S . . S . US . . . .
KOMINEMSEMELQUEMUSURUPITSERUITUS

ESTQUO . . . . NEQ . . . . USCENSEO . . .
QUIDAISLICET . . . AXUM . . . QUIDESTOPUS

115 [pern]os[cer]e *Studemundus.* 116 Int[élle]g[etis póti]us q[uid a]g[an]t, q[uá]nd[o a]gent *Studemundus.* 122 et 123 *scaenae primae versus incipientes habet Studemundus.* 123 quem usurpavit servitus *Studemundus* usu surrupuit *temptavi. de fragmento II Studemundus in ed. 2 haec adnotat:* '*Es nimmt in A 38 Zeilen ein; zu Anfang der 6. Zeile steht* in *oder* en, *zu Anfang der 8. Zeile* qu, *am Schluss der 21. Zeile* ico.' 124 neq[ue temp]us censeo *Studemundus.* 125 siquidemst opus *Buechelerus* si quid est opus

DINIA

Máxume, siquidémst opus.

Sed quíd est negoti?

NICODEMVS

Né ego audivi dúcere
Operárium te vélle rus ◡ ⊥ ◡ –

DINIA

Recte aúdivisti.

NICODEMVS

Quíd vis operis fieri?

DINIA

Quid tu ístuc curas? án mihi tutor ádditu's?

NICODEMVS

Dare póssum, opinor, sí vis bonum operárium.

DINIA

Est tíbin' mercede sérvus quem des quíspiam?

NICODEMVS

Inópia servumst. ípse ego me locávero.

DINIA

Quid tú? locastin ⊥ ◡ – ◡ ⊥ ◡ –

SEDQUIDESTNEGOTI # TEEGOAUDI . . . . CERE

OPERARIUMTEUELLERU . . . . C . . . .

RE . . EAUDIUISTI # QUIDUISOPERIS . . . RI

QU . . . UISTUCCURASANMIKITUTORADDITUS

DAR . . OSSUMOPINORSATISBONUMOPERARIUM

ESTTIBIINMERCEDESERUUSQUEMDESQUISPIA . .

INOPIASERUUMI . . E . . . . . OMELOC . . . .

QUIDTULOCASTINC . . . .

Studemundus. 126 *cfr. Pseud. v. 793. Studemundi* Te ego audivi dicere Operarium te velle rus conducere *propter duplex* te *et* rus conducere *valde offendit.* 130 si vis *Studemundus commendat. hiatum in* sátis bonum operárium *defendit Luchsius in Studemundi Stud. p. 23.* 131 tibin *Buechelerus.* 132 *sic Buechelerus.* inopia servom ipse tibi ero me looo *Studemundus* 133 quaeso te umquam quoipiam *Studemundus lacunam explet.*

Nam equidém te _ ⏑ ∠ ⏑ _ ⏑ ∠ ⏑ _

NICODEMVS

Non súm, siquidem tu no . . . .
Verúm si pretium dás, duc me tecúm simul.

DINIA

Labóriosa, aduléscens, vitast rústica.

NICODEMVS

Vrbána egestas édepol aliquantó magis.

DINIA

Talís iactandis tuaé sunt consuetaé manus.

NICODEMVS

At quális exercéndas nunc intéllego.

DINIA

Mollítia urbana atque úmbra corpus cándidumst.

NICODEMVS

Sol ést ad eam rem píctor: atrum fécerit.

DINIA

Heus cu . . . illic est ur . . . .

NAMEQUIDEMTEM . . . . IT . .

NONSUMSIQUIDEMTUNO . . . .

UERUMSIPRAETIUMDASDU . . . CUMSIMUL

LABORIOSAADULESCENSUITAESTRUSTICA

URBANAEGESTASEDEPOLALIQUANTOMAGIS

TALISIACTANDISTUAESUNTCONSUETAEMANUS

ATQUALISEXERCENDASNUNCINTELLEGO

MOLLITIAURBANAATQ·UMBRACORPUSCANDIDUMST

SOLESTADEAMREMPICTORAERUMFECERIT

KEUSCU . . . . ILLICESTUR . . . . SO . . . .

134 mi esse servitarum haud arbitror *et v.* 135 non vis me conducere *Studemundus non recte lacunae iniecit. tale aliquid desideratur:* nam equidem te molliorem ad haec esse arbitror. Non sum, siquidem tu non conduces gratiis. 136 duces tecum simul *Studemundus* duc me tecum simul *Brugmannus diss. p. 34.* 142 atrum *Studemundus ed. 1,* afrum *idem ed. 2.* 143 heus cuamus illic estur *Studemundus* est ur[b..*fuisse videtur.* 146 servo

NICODEMVS

Miseró male esse ⊥ ⏑ – ⏑ ⊥ ⏑ –

DINIA

Quod abs . . . . quaesso ut mi inpértias.

NICODEMVS

Si tíbi pudico hómine est opus et nón malo,
Qui tíbi fideliór sit quam serví tui,
Cibíque minimi máxumaque indústria,
Minimé mendace, em mé licet condúcere.

DINIA

Non édepol equidem crédo mercennárium
Te esse.

[NICODEMVS]

Án non credis . . . . . .
. . . . dicát simul
. . . . operárium

MISEROMALEESS . . . . CON . . . NE . . . . . .

QUODABSET. . . CP . . TQUAESSOUTM . . IIMPERTIAS . .

SERUOPUDICO . . . . . . ESTOPUSETNONMALO

QUIFIDE . . PEIORSITQUAMSERUITUI

CIBIQ·MINIMIMAXUMAQ·INDUSTRIA

MINIMEMENDACEMEMMELICETCONDUCERE

NONEDEPOLEQUIDEMCREDOMERCENNARIUM

TEESSENONCREDISNON . . . . ONDU . IRMI . . .

N . . . . STDICATSIMUL

. . . . OPERARIUM

pudico *Studemundus ed. 1* si tibi pudico *idem ed. 2 e codice Ambr. excussit.* homine *non solum spatio lacunae, ut Studemundus ipse indicat, sed etiam sententia flagitatur.* servo opust *Studemundus ed. 2* 147 *de* fide fidelior *cogitat Studemundus.* 149 mendace em *Studemundus.* 151 an *iniecit Studemundus.*

⏑ –́ ⏑ – ⏑ únde conducám mihi.
Multúm laboret, paúllum mereat, páullum edit,
Minus óperis nihilo fáciat quam qui plúrumum.

NICODEMVS

Nec míhi nisi unum prándium quicquám duis
Praetér mercedem.

DINIA

Quíd merendam?

NICODEMVS

Né duis
Neque cénam.

DINIA

Non cenábis?

NICODEMVS

Immo ibó domum.

DINIA

Vbi hábitas?

NICODEMVS

Hic apud píscatorem Górginem.

DINIA

Vicínus igitur és mihi, ut tu praédicas.

IAM . . . . UNDECONDUCAMMIKI
. ULTUMLABOR . . . AULLUMMEREATPAULLUMEDI .
MINUSOPERISNIKILOFACIATQUAMQUIPLURUMUM
NECMIKINISIUNUMPRANDIUMQUICQUAMDUIS
PRAETERMERCEDEM # QUIDMAERENDAM # NEDUIS
NEQ·CENAM # NONCENABIS # IMMOIBODOMUM
UBIKABITAS # KICAPUDPISCATOREMGORGINEM
UICINUSIGITURESMIKIUTTUPRAEDICAS

156 faciam *commendat Studemundus, ut versus Nicodemo tribuatur.*

IV (St. V)

CACISTVS

Íbo et quaeram, sí quem possim sóciorum nancíscier
Seú quem norim quí advocatus ádsit: iam hunc novi locum.
Hícine vos habitátis?

GORGO

Hic; in aédis huc addúcito.
Át ego vidulum íntro condam in árcam atque occludám probe.
Tú si quem vis ínvenire tíbi patronum, quaérita.
Pérfidiose númquam quicquam hic ágere decretúmst mihi.

CACISTVS

Qúr, malum, patrónum quaeram, póstquam litem pérdidi?
Némo homo miser . . . . que infelíx fuit,
Vídulum qui ubi vídi, non me círcumspexi céntiens.
Vérbero illic ínter – ⏑ ⏑́ ⏑ insidiás dedit.

IBOETQUAERAMSIQUEMPOSSIMSOCIORUMNANCISCIER
SEUQUEMNORIMQUIADUOCATUSADSITIAMKUNCNOUILOCŪ
KICINEUOSKABITATIS ⌗ KISCINAEDIBUSKUCADDUCITO
ATEGOUIDULUMINTROCONDAMINARCAMATQ·OCCLUDAMPROBE
TUSIQUEMUISINUENIRETIBIPATRONUMQUAERITA
PERFIDIOSENUMQUAMQUICQUAMKICAGEREDECRETUSTMIKI
QURMALUMPATRO . . . NUMQUAERAMPOSTQUAMLITEMPERDIDI
NE . . . KOMOMEPERE . . . . Q·INFELIXFUI
UIDULUMQ . . UBIU . . INONMECIRCUMSPEXICENTIENS
UERBEROILLICINTERMO . . . . LOCUSTIN . . INSIDIASDEDIT

164 hisce in aedibus *cum cod. Studemundus Brixio ad Trin. v. 1127 Mil. v. 721 Roepero Philol. XXX (1870) p. 577 consentientibus.* 169 *'dem Sinne nach lässt sich z. B. allenfalls ergänzen:* nemo homo miser e[st adaeque ut ego

Tám scio quam méd hic stare: cáptam praedam pérdidi,
Nísi quid ego meí simile aliquid cóntra conciliúm paro.
Híc astabo atque ŏbservabo, sí quem amicum cónspicer.

DINIA NICODEMVS CACISTVS

DINIA

Ne tu édepol hodie míserias multás tuas
Mihi náravisti eóque ab opere máxume
Te abíre iussi, quía me miserebát tui.

CACISTVS

Illíc ést adulescens, quém tempestas . . .
. . . .
Et iám ego audivi . . . .
In ópus ut sese cóllocavit quám cito.
Pol haút cessavit, póstquam . . . áttigit.

TAMSCIOQUAMMEKICSTARECAPTAMPRAEDAMPERDIDI
NISIQUIDEGOMEISIMILEALIQUIDCONTRACONCILIUMPARO
KICASTABOATQ·OBSERUABOSIQUEMAMICUMCONSPICER

DINIA NICODEMUS CACISTUS

NETUEDEPOLKODIEMISERIASMULTASTUAS
MIKINARAUISTIEOQ·ABOPEREMAXUME
TEABIREIUSSIQUIAMEMISEREBATTUI
ILLICESTADULESCENSQUEMTEMPE . . ASIMMIN . .
. . FIC . . NT . SATQ·ARG . . EN . . M . . . ROM . . .
ETIAMEGOAUDEMD . . . MIKI . . . . . MMUT . . . . . .
INOPUSUTSESECOLLOCAUITQUAM . . . O
. . LKA . . CESSAUITPOSTQUAMT . . . MATTIGI . .

sum at]que infelix fui' *Studemundus.* 172 med *Studemundus.* 173 nisi quod ego mei simile aliud contra consilium paro *Studemundus ed. 1.* 179 *et* 180 *Studemundus ed. 1 Nicodemo tributos sic supplevit*: [De]fic[iu]nt [ae]s atque ar[ge]n[tu]m. . . . Etiam ego [rogem] d[es] mihi [mina]m [unam] mu-t[uam], *ed. 2 adnotat:* 'etiam ego audivi *scheint in A zu stehen*'. 182 '*statt*

DINIA

Mirúmst . . . . tuam . . . . . .

. . . .

Rem míhi . . . .

Puer . . . .

NICODEMVS

Egéntiorem ⏑⏑–⏑ néminem

Neque ésse credo néque fuisse néque fore.

DINIA

Cave tu ístuc dixis: ímmo etiam argentí minam,

Quam méd oravisti út darem tibi faénori,

Iam ego ádferam ad te: faénus mihi nullúm duis.

NICODEMVS

Di tíbi illum faxint fílium salvúm tuum,

MIRUMESTSIAU . . . . TUAMU . . . . . SQUA . . .

NOSUOSPARENTI . . . DAREPOSSU . . . TUSFIL . .

REMMIKINA . . . . . . EDE . . L . . . ISIMUL . . . . .

PUERI . . SKI . . . . ISP . . . . . GIS . . .

EGENTIOREM . . . . MINEN . . . NEMINEM

ATQ·ESS . . . EDEPO . . . . . NEQ·F . . RE . . .

CAUETUISTUCDIXISIMMOETIAMARGENTIMINAM

QUAMMEORAUISTIUTDAREMTIBITAENORI

IAMEGOADFERAMADTEFAENUSMIKINULLUMDUIS

DITIBIILLUMFAXINTFILIUMSALUUMTUUM

haut *scheint mehr* haec *in A zu stehen' Studemundus.* terram attigit *idem ed. 1.* 183 mirumst ni au[divi] tuam v[ocem u]squa[m gentium] *Studemundus.* 185 rem mihi na[rravit] ede[po]l *Studemundus ed. 2.* 187 egentiorem [hercle ho]mine[m] n[ovi] neminem *Studemundus ed. 1.* egentiorem [hominem, quam ego su]m neminem *idem ed. 2.* 190 mecum *vel* med *ad hiatum post* oravisti *evitandum proponit Studemundus Langeni Beitr.*

Qum míhi, qui vivam, cópiam inopí facis:
Sed quín accedat faénus, id non póstulo.

DINIA

Defaénerare hóminem egentem haú decet.
Quam ad rédditurum té mihi dicés diem,
Cave démutassis.

NICODEMVS

Vsque donec sólvero —

V (St. XIII)

Ibi út piscabar, fúscina ici vídulum.

VI (St. XIV)

Quid múlta verba? plúrimum luctávimus.

VII (St. VIII)

Nunc ápud sequestrum vídulum posívimus.

QUMMIKIQUIUIUAMCOPIAMINOPIFACIS

SEDQUINACCEDATFAENUSIDNONPOSTULO

DEFAENERAREKOMINEMEGENTEMKAUDECET

QUAMADREDDITURUMTEMIKIDICISDIEM

CAUEDEMUTASSIS ⌗ USQ·DONECSOLUERO

V Nonius p. 123, 32 M. icit significat percutit ab ictu. Plautus Truculento: frendit e. q. s. idem Vidularia: ibi e. q. s.

VI Nonius p. 468, 29 M. deluctavi, pro deluctatus sum. Plautus Trinummo: cum e. q. s. idem in Vidularia: quid e. q. s.

VII Priscianus I p. 528, 19 H. in 'no' o vel g antecedentibus per 'ui' divisas faciunt praeteritum, ut pono posui . . .

p. 241 sqq. collatis. 193 *cfr. Luchsius in Studemundi Stud. I p. 23.* tam inopi *Buechelerus.* 195 non decet *vel* hau condecet *proponit Studemundus.* 196 dices *scripsi et interrogationis notam a Studemundo post* diem *positam delevi.*

198 fuscina vici *codd.* ici *edd. verba esse Gorginis cognovit Studemundus. versus* 198, 199, 200 *ad unam scaenam refero, in qua Gorgo et Cacistus, ut videtur, partes egerunt.* 199 plurumum *Studemundus*

200 çapud *R* vidulum *D* vitulum *h* posuimus *Rr H Studemundus versum*

VIII (St. VI)

Ánimum advortite ámbo sultis. vídulum hic adpónite:
Égo servabo, quási sequestro détis, neutri réddibo,
Dónicum haec diiúdicata rés erit.

IX (St. VII)

Haúd fugio sequéstrum

X (St. XV)

Néscio qui sérvos e myrtéta prosiluít ⏑–

antiqui tamen et p o s i v i protulisse inveniuntur. Plautus in Vidularia: nunc e. q. s.

VIII Priscianus I p. 223, 17 H. in 'er' correptam desinentia s et t antecedentibus . . . 'er' in 'ri' mutant et faciunt genetivum, ut hic auster austri . . . excipitur s e q u e s t e r s e q u e s t r i s . . . sed Plautus hoc quoque secundum analogiam declinavit, ut in Vidularia: animum e. q. s. in eadem: haut fugio sequestrum. idem I p. 226, 13 H. n e u t e r tamen plerique n e u t r i declinaverunt. sed Plautus in Vidularia neutri reddibo dixit dativum. idem II p. 7, 20 H. iuniores . . . n e u t e r n e u t r i n e u t r o dicentes, cum apud veteres etiam in ius secundum simplicis sui declinationem inveniatur desinens genetivo et in i dativo. Plautus in Vidularia: neutri reddibo, donicum . . . sit. Nonius p. 508, 8 M. r e d d i b o. Plautus Vidularia: ego servabo . . . reddibo. Glossarium Plautinum p. 59, 1 H. in Vidularia: d o n i c u m pro d o n e c.

IX Priscianus I p. 224, 7 H. *ad fr. VIII adl.*

X Priscianus I p. 123, 26 H. m y r t e t u m quamvis femi-

facit trochaicum prima parte detruncatum et cum versíbus 201—204 *uni scaenae inicit.* 201 advertite *AGLK* *amabo *R* amalo *GK* et videte *A* ambo *α* sultis *Bothius, Struvius* si vultis *codd.* vitulum *RBADHLg* vitilum *G* opponite *K* apponite *rell.* 202 quasi *om. Nonii PL* sequestri *Nonius* neutri *om. G* [redde] ***ibo (red?) *Ll* [redibo] redde ibo *Gg* reḍdibo *Hh* s̃ ibo *K* redde neutri ibo *GL p. 226, 15* redde ibo *K ibid.* 203 [vel donec] donicum *Gg* donecum *H* res iudicata (re̦ iudicata *Rr* reiudicata *BDHr* diiudicata *g et II p. 7, 25 codd. praeter GLK, qui* deiudicata *exhibent.* diiucata *A*) erit haec (erit. Haec *D* erit *GK* erit. hic *L* sit [haec *omiss.*] *codd. II p. 7, 25*) *codd.* haec diiudicata res erit *Ritschelius Opusc. II p. 241.* 204 haud *BRADH* haut *rell.* 205 quis *LKdh* e *Prisc. codd. Porphyr. cod. Guelferb.* per *Porphyr.*

XI (St. IX)

A. Óppositast claxéndix. — B. At ego sígni dicam quíd siet.

XII (St. X)

Sígnum recte cónparebat: húius contendi ánulum.

XIII (St. XI)

Immo íd, quod haec nostra ést patria et quod híc meus
Pater, íllic autem Sóterinis ést pater.

XIV (St. XII)

Malím moriri meós quam mendicárier:
Boní miserantur íllum, hunc inridént mali.

nino genere Plautus in Vidularia (in vidularia *om.* L vi[aulu]cularia Rr vitularia AH vidulario K) hoc protulit: nescio e. q. s. Porphyrio ad Horat. carm. I, 38 v. 7 Plautus in Vidularia (aulularia *codices recentiores*) myrtum et feminino genere et neutro dixit; feminino sic: 'per myrteta prosiluit' et 'haec myrtus Veneris est'. haec myrtus et haec myrteta nomen significat.

XI *Ad* Prisciani I p. 165, 12. 13. 14 H. *in codicibus adscriptum est:* similiter radix c l a x e n d i x (clasendix GL), quod significat concham, qua signum tegitur. Plautus in Vidularia (in vidularia *om.* GL in vitularia *add.* g): opposita e. q. s.

XII Nonius p. 258, 27 M. c o n t e n d e r e significat comparare. Plautus in Vidularia: signum e. q. s.

XIII Priscianus I p. 317, 19 H. in 'is' productam Graeca et Latina masculina vel feminina vel communia . . . h a e c S o t e r i s h u i u s S o t e r i n i s. Plautus in Vidularia: immo e. q. s.

XIV Nonius p. 138, 27 M. m e n d i c a r i e r pro mendicare... Plautus Vidularia: malim e. q. s.

codd. rell. mirteta *HK* myrtheta *A* prosilit *Bothius Studemundus ed. 2, ut iambicus senarius efficeretur.* 206 opposita est *codd.* clasendix *GL* clacendix *Loewius Prodr. p. 279 glossa* clacendix: concha *et Pauli p. 46, 16* calcendix: genus conchae *adhibitis.* at vero *G* siet *Bothius* sit *codd. alteram versus partem Nicodemi esse conicit Studemundus.* 207 comparébat *L et Mercerius e coni.* comparabat *rell.* contendi *om. P.* 208 Ímmo id, haec quod nóstra est patria ét quod hic meus ést pater, Íllic autem

XV (St. XVI)

Éiusdem Bacchaé fecerunt nóstram navem Péntheum.

XVI (St. XVII)

Ínopiam, luctúm, maerorem, paúpertatem, algúm, famem.

XVII (St. XVIII)

Paúpera haec res est

XVIII (St. XIX)

Nam audívi feminam égo leonem sémel parire ´⏑–

XIX (St. XX)

Vbi quámque pedem víderat, suffúrabatur ómnis.

XV Priscianus I p. 299, 15 H. invenitur tamen in usu etiam in 'um' accusativus huiuscemodi nominum ... Plautus in Vidularia: eiusdem e. q. s.

XVI Priscianus I p. 235, 4 H. algor algōris, quod etiam hic algus huius algus dicitur. Plautus in Vidularia (Vidullaria R vid$\overset{v}{o}$laria Dd): inopiam e. q. s. *cfr.* I p. 192 H.

XVII Priscianus I p. 152, 8 H. pauper cuius femininum in a quoque vetustissimi proferebant. Plautus in Vidularia (vitularia L): paupera e. q. s. Probus Cathol. p. 16, 13 K. dicitur et haec paupera. Plautus: paupera e. q. s.

XVIII Philargyrius in Vergilii ecl. II v. 63 torva leaena .... dicebant enim leonem masculum et feminam, ut Plautus in Vidularia: nam e. q. s.

XIX Nonius p. 220, 25 M. pedis, quem nos pediculum dicimus, generis masculini est. Novius: est pedis e. q. s. feminini Plautus Vidularia: ubi quamque e. q. s.

Sóterinis ést pater *Bothius et, qui* nóstra patriast *scribit, Studemundus. fortasse* quod nostra est haec. 211 ministrantur *codd.* (niministrantur H^1 boniministrantur H^2) im miserantur *Lipsius Mercerius* illum nunc *codd.* illunc *Lipsius* illum hunc *Quicheratius* 212 bacche *AD* bache *BHGLK* 214 pauper *R* paupera *post* est *in marg. add. Probi cod. Bob.* 215 *Studemundus verba in duos versus disposuit sic*: nam audivi féminam Égo leonem sémel parire. *tangitur Herodoti fabula III, 108.* 216 videbat *codd.* viderat *Fleckeisenus in Annal. philol. 1861 p. 575 sq., qui iambicum septenarium restituit.* suppurabatur *L* supfurabatur H^1 sub-

XX (St. XXI)

Nunc sérvus argentum á patre expalpábitur.

XXI (St. XXIII)

⏑–́⏑–⏑ séd leno egreditúr foras:
Hinc éx occulto sérmonem eius súblegam.

XXII (St. XV)

Haec mýrtus Veneris est . . . .

*XXIII (St. IV)

–́⏑–⏑–́⏑ malo hunc ádligari ad hóriam,
Ut semper piscétur, etsi sít tempestas máxima.

*XXIV (St. XXII)

hunc iuvenem insui culleo atque deportari iussi annonam bonam piscibus.

XX Nonius p. 104, 10 M. expalpare, elicere . . . Plautus Vidularia: nunc e. q. s. id. p. 476, 22 M. expalpabitur pro expalpabit, quod est extorquebit. Plautus in Vidularia: servus e. q. s.

XXI Nonius p. 332, 31 M. legere . . . Plautus Aulularia: sed leno e. q. s.

XXII Porphyrio ad Horat. carm. I, 38, 7 *ad fr.* X *adl.*

XXIII Fulgentius de abstr. serm. p. XIV et XV L. oriam dicunt naviculam modicam piscatoriam, unde et Plautus in Cacisto ait: malo e. q. s.

XXIV Fulgentius de abstr. serm. p. XXII et XXIV L. culleum dicitur saccus, in quo rei inclusi in mare mittuntur, sicut ait in Vidularia Plautus: hunc e. q. s.

furabatur *Studemundus* 217 nunc *om. codd. p. 476* servus a patre argentum *codd. p. 476* servos *Studemundus. cfr. quae de hoc versu et versibus* 218 *et* 219 *explicui in praef. p. 17 adn. 3.* 219 sermones atus *codd.* sermone aius $H^1 P$ sermone satus *edd.* sermones satos *Scioppius* sermones eius *Guyetus* sermonem eius *Mercerius Studemundus* sermonem catu *Quicheratius.* 221 alligari *Brux. 9176* oriam *codd.* horiam *Studemundus.* aliqua *Brux. 10083* maxima *Brux. 9172* maxuma *Studemundus.* 222 iuvenem hunc *et* in culleo *et* in altum deportari *Brux. 9172* piscibus *om. idem.* annonam piscibus *non convenit cum antiquo sermone nedum Plauti, itaque versum exordiri talem* hunc iúvenem culleo ínsui *vanum est.*

INCERTARVM FABVLARVM FRAGMENTA

I (Both. 5)

Epeúm fumificum quí legioni nóstrae habet coctúm cibum.

II

Quod vólt det pensum, cíccum non intérduo.

III (B. 6)

Gannít odiosus ómni totae fámiliae.

IV

⏑–́⏑–⏑–́⏑–⏑–́ me vellem vérti
In ánginam, quo huic ániculae faucés praeoccupárem.

I Varro de l. l. VII, 38 M. Plautus: Epeum e. q. s. Epeum fumificum cocum ab Epeo illo, qui dicitur ad Troiam fecisse equum Troianum et Argivis cibum curasse.

II Varro de l. l. VII, 91 M. ciccum dicebant membranam tenuem, quae est ut in malo Punico discrimen; a quo etiam Plautus dicit: quod e. q. s. *cfr.* Auson. praef. idyll. 13 nec ciccum suum Plautus offerret *et* Rudentis v. 580.

III Varro de l. l. VII, 103 M. multa ab animalium vocibus tralata in homines, partim quae sunt aperta, partim obscura. perspicua ut Ennii: animus e. q. s. Plauti: gannit e. q. s.

IV Paulus p. 8, 3 M. angor est animi vel corporis cruciatus, proprie a Graeco ἀγχόνη, id est strangulatione dictus, unde et faucium dolor angina vocatur. Plautus: vellem e. q. s. Servius ad Verg. Georg. III v. 497 et faucibus angit obesis;

223 fumificum Epeum *Bothius transposuit haud probabiliter propter Varronis sequentia verba* Epeum fumificum cocum. *admitti* Epeús *praeter* Epíus, *quod exstat Bacch. v. 937, exposuit Lachmannus ad Lucret. III v. 374. Varronis editores legunt iambicos senarios. cfr. Merc. v. 398* quae habeat (praehibeat *Ritschelius Opusc. II p. 400*) cottidianum familiae coctum cibum. 224 det pensum *scripsi.* densum *codd.* elenchum *coni. Muellerus a Loewio Prodr. p. 274 non recte probatum.* 225 oggannuit *coni. Scaliger, quod Bothius recepit talem versum effingens* Obgánnuit odiósus totae fámiliae. 226 vellem me in anginam verti *codd. verba transposui ad versus efficiendos. cfr. p. 19.* 227 quo huic *Paulus* ut huic *Servius*

V (B. 1)

aerumnulas

VI (B. 2)

bellule

VII (B. 8)

Licet vós abire curriculo

VIII (B. 9)

Iam tíbi tuis meritis crássus corius rédditust.

IX (B. 10)

Dí bene vortant, téne cruminam, ni ínerint trigintá minae

X (B. 11)

Núllam ego rem citiórem apud homines ésse quam famám reor.

tumentibus. angit autem bene ait, nam angina dicitur porcorum morbus, qui occupat fauces. Plautus: vellem e. q. s. Scholia Bernensia ad Verg. Georg. III v. 497 angit, corripit, stringit. angit bene ait, nam angina dicitur porcorum morbus, quae occupat fauces. Plautus dicit: vellem e. q. s.

V Paulus p. 24, 1 M. aerumnulas Plautus refert furcillas, quibus religatas sarcinas viatores gerebant.

VI Paulus p. 36, 4 M. bellule apud Plautum deminutivum adverbium est a bene, quod facit belle et bellule.

VII Paulus p. 49, 6 M. curriculo pro cursim ponebant. Plautus: licet e. q. s.

VIII Paulus p. 60, 7 M. corius apud antiquos masculino genere dicebatur. Plautus: iam tibi e. q. s.

IX Paulus p. 60, 10 M. crumina sacculi genus. Plautus: di bene e. q. s.

X Paulus p. 61, 16 M. citior comparativum a cito. Plautus: nullam e. q. s.

et scholia Bernensia. praeoccuparem fauces *schol. Bern. de* angina *cfr. Ritschelii Trin. edit. 2 praef. p. LXVII. Ribb. com. lat. ed 2 coroll. p. XLV.* 230 *de* curriculo *cfr. Brixius ad Mil. 523.* 231 redditus est *codd.* redditust *Bothius Muellerus.* 232 vertant *boni codd.* vortant *vg.* inerunt *Lindem.* minuerunt *aut* minuerint *vg.* in ea erunt *Scaliger* ni inerint *Buech.* 234 stultus *Pauli codd.* stultum *Osbernus* adversum *M* adversus *G et Os-*

XI (B. 12)

Stúltus est advérsum aetatem et cápitis canitúdinem.

XII

.. cónruspare túa consilia in péctore.

XIII (B. 13)

Númnam mihi oculí caecultant? éstne hic noster Hérmio?

XIV (B. 14)

eiuravit militiam

XV (B. 15)

.... sic mé subes cotídie
Quási fiber salicém ......

XVI (B. 16)

herbam do

XI Paulus p. 62, 1 M. canitudinem pro canitie. Plautus: stultus e. q. s. Osbernus p. 88 M. ... et haec canitudo, i. canities, unde Plautus stultum est, inquit, adversus e. q. s.

XII Paulus p. 62, 2 M. conruspari, conquirere. Plautus: conruspare e. q. s.

XIII Paulus p. 62, 3 M. caecultant caecis proximi sunt oculorum acie obtusa. Plautus: numnam e. q. s. Osbernus p. 106 caeco ... et caeculto ... unde Plautus: numnam e. q. s.

XIV Paulus p. 77, 17 M. eiuratio significat id, quod desideretur, non posse praestari. Plautus: eiuravit militiam.

XV Paulus p. 90, 3 M. fiber genus bestiae quadripes. Plautus: sic me e. q. s. quo nomine extremae orae fluminis appellantur. unde et fibras iocinorum et fimbrias vestimentorum dicimus.

XVI Paulus p. 99, 7 M. herbam do cum ait Plautus, significat, victum me fateor; quod est antiquae et pastoralis vitae indicium. nam qui in prato cursu aut viribus contende-

bernus. cfr. Epid. v. 106: praeter aetatem et virtutem stultus es Stratippocles *unde hic quoque* es *praeoptandum videtur.* capitis *Pauli codd.* huius capitis *Osbernus.* 235 *supple* nunc *vel* cito *vel* quin 236 oculi mihi *Osbernus* ubi est Hermio *Osbernus.* 239 salicem fiber *transposuit Bothius unum versum iambicum effingens, qui sic quoque potest scandi* quasi f. s. mordens. *Weisius, ut solet, eum sequitur.*

XVII (B. 18)

. . . . . . init te umquám febris.

XVIII (B. 19)

Neque múneralem légem neque lenóniam,
Rogáta fuerit nécne, flocci exístumo.

XIX (B. 20)

Pérfidiose cáptus edepol nérvo cervices probat.

XX

[nauteam] . . . lem atque aro . . .

bant, cum superati erant, ex eo solo, in quo certamen erat, decerptam herbam adversario tradebant.

XVII Paulus p. 110, 11 M. init ponitur interdum pro concubitu; interdum pro invenit, ut init rationem; interdum pro introit, ut Plautus: init e. q. s.

XVIII Paulus p. 143, 4 M. muneralis lex vocata est, qua Cincius cavit, ne cui liceret munus accipere. Plautus: neque e. q. s.

XIX Festus p. 165, 23 M. nervum appellamus etiam ferreum vinculum, quo pedes inpediuntur, quamquam Plautus eo etiam cervices vinciri ait: perfidiose e. q. s.

XX Festus p. 165, 27 M. [nauteam ait Opi]lius Aurelius herb[ae genus esse granis nigris] e. q. s. Plautus in Artemone: . . . [mu]lionum nauteam fecisset . . . . lem atque aro[matum. idem Curculione: nam e. q. s. in Casina: ei pr]o scorto e. q. s.

241 *non* init te nunquam, *quod in Muelleri editione legitur, sed* init te umquam *traditum esse monet Thewrewk von Ponor 'Festus-Studien' p. 13, qui* ted *scribere vult.* iniit te umquam febris? *Bothius e coni.* 243 flocci aestimo *codd.* floccid aestumo *editores* flocci existumo *Scaliger, Ritschelius ad Mostell. v. 76. legem Cinciam constat latam esse a tribuno plebis anno u. c. 550. cfr. Bruns Fontes iur. Rom.*[4] *p. 43.* 244 eo epol *cod.* edepol *Scaliger* probas *Scaliger. cfr. Menandri Carinae περὶ τὸν τράχηλον ἀλύσιόν τίς σοι δότω (Mein. IV p. 145).* 245 *dubium utrum Artemonis*

XXI (B. 21)

Muriática autem vídeo in vasis stágneis
Narítam, bocam, cóngrum et cornutam ét phagrum,
Anguíllas fartas, cónchas piscinárias.

XXII (B. 22)

Nón ego te noví, navalis scríba, columbar ínpudens.

XXIII (B. 23)

Níl deconciliáre sibus, nísi quid persibús sapis.

XXIV (B. 24)

Sacrum án profanum hábeas parvi pénditur.

XXI Festus p. 166, 20 M. **n a r i t a** (*corr. Scaliger* narica *cod. et Paulus*) est genus piscis minuti. Plautus: muriaticam e. q. s. Placidus p. 68, 14 D. **n a r r i a** (notria H) piscis.

XXII Festus p. 169, 4 M. **n a v a l i s s c r i b a**, qui in nave apparebat, inter aliud genus scribarum minimae dignitatis habebatur, quod periculis quoque eius ministerium esse[t] obiectum. Plautus: non ego e. q. s.

XXIII Festus p. 217, 26 M. **p e r s i b u s** (*corr. Scaliger* persicus *cod. et Paulus*) peracutum significare videtur, ut Plautus: nihil e. q. s.

XXIV Festus p. 229, 7 M. [**p r o f a n u m** quod non est sacrum] Liv[ius] . . . blici . . . [Plautus: sacrum an profanum ha]bea[s parvi penditur]. *lacunas explerunt* Pauli *verbis* p. 228, 15 M. **p r o f a n u m** quod non est sacrum. Plautus: sacrum an profanum habeas parvi penditur.

an alius fabulae, verum tamen Plautina. 246 muriaticam *cod.* muriatica *Scaliger Muellerus* 247 naricam *cod.* naritam *Scaliger* narica *i.* νάρκη *ubique Buechelerus.* bonam *cod.* bocam *scripsi, cfr. Aristophanis* Σκηνὰς *καταλ. fr. VI (Mein.)* ἀλλ' ἔχουσα γαστέρα Μεστὴν βοάκων ἀπεβάδιζον οἴκαδε. bonam naritam *Scaliger* et naritam bonam *Muellerus* congrum *exempli causa inieci.* canutam *cod.* camarum *Scaliger* cornutam *Muellerus* taguma quinas fartas *cod.* phagrum anguillas fartas *scripsi* (*lolligines et torpedines fartae memorantur apud Athenaeum I p. 4b VII p. 293c 314d 326e Apicium IX, 3*); tagenia equinos (echinos) fartos *Scaliger* trygona squillasque fartas *Muellerus* 249 columbari *cod.* columbar *Scaliger. versum Amphitruoni attribuunt et Schroederus de fragmentis Amphitruonis Plautinae p. 34 et S. Brandtius Mus. Rhen. XXXIV p. 587. cfr. Goetzius Amph. p. 119.* 250 nihil *cod.* nil *Bothius* de consiliare

XXV (B. 59)

pullaria

XXVI (B. 57)

vix super . . . e misero mihi ac . . .' reglescit.

XXVII (B. 56)

[surus] . . . . . non est tibi

XXVIII (B. 25)

V́lcerosam, cónpeditam, súbverbustam, sórdidam.

XXIX (B. 61)

venter suillus di . . . [scr]utillum ego me hodie . . . . esa
farte biberem . . .

XXV Paulus p. 243, 3 M. pullariam Plautus dixit manum dextram.

XXVI Festus p. 278, 30 M. [r]eglescit (*Vrs.* egiescit *cod.*) cum dixit [Plautus, significat crescit h]oc versu: vix super . . .- [va]e misero mihi ac . . . [reglescit. factum est a gliscit]; inde etiam glires dicti videntur, quibus corpus pinguitudine adcrescit. *Plauti nomen restitutum est e* Pauli *verbis* p. 279, 5 M. reglescit (regiescit *codd. optimi*) apud Plautum significat crescit.

XXVII Festus p. 297, 34 M. surum dicebant, ex quo [per deminutionem surculus fac]tum est, Plau[tus in . . . . . . surus] non est tibi.

XXVIII Festus p. 309, 15 M. subverbustam verberibus (*Vrs.* veribus *cod.* verubus *Paulus*) ustam significat Plautus cum ait: uicerosam e. q. s.

XXIX Festus p. 333, 1 M. [scrutillus appel]labatur venter suillus co[ndito farre expletus]. Plautus: venter sullus e. q. s. Paulus p. 332, 2 scrutillus venter suillus condito farre expletus.

sibus *cod.* de conciliare sibus (sibi) *Vrsinus* deconciliares illi *Scaliger Bothius* deconciliares ibus *Muellerus* deconciliare sibus *Buechelerus Mus. Rhen. XXXVII p. 518 adn. 1.* qui *cod.* quid *corr. Scaliger* persibus *cod.* (persicus *id. in lemmate et in versu Naeviano*) 253 *versus ab Vrsino suppositos* vix supersum dolori qui in dies vae misero mihi ac perdito reglescit magis magisque *Bothius recepit de suo mutans* super ego sum *et* mage magisque. *datur tale* Vix súperavi illa, cum ex hac re misero mihi Acér dolor reglescit. 254 surum non est tibi *Bothius.* 255 uicerosam *cod.* ulcerosam *Vrsinus* conpenditam *cod.* compeditam *vg. Vrsinus.* 256 sullus

XXX (B. 36)

thocum

XXXI (B. 60)

vesperna

XXXII

Gellius IV, 7, 1 Valerius Probus — Hannibalem et Hasdrubalem et Hamilcarem ita pronuntiabat, ut paenultimam circumflecteret, teste epistula eius scripta ad Marcellum, in qua Plautum et Ennium multosque alios veteres eo modo pronuntiasse affirmat, solius tamen Ennii versum unum ponit ex libro, qui Scipio inscribitur.

XXXIII (B. 54)

A. Quid ést? B. Hoc rugat pállium, amíctus non sum cómmode.

XXX Paulus p. 367, 8 M. thocum genus sellae habetur apud Plautum.

XXXI Paulus p. 368, 8 M. vesperna apud Plautum cena intelligitur.

XXXIII Gellius N. A. XVIII, 12, 1 id quoque habitum est in oratione facienda elegantiae genus, ut pro verbis habentibus patiendi figuram agentia ponerent ac deinde haec vice inter sese mutua verterent. Iuventius in comoedia 'pallium' inquit 'flocci [facio] ut splendeat'. nonne hoc inpendio venustius gratiusque est, quam si diceret 'maculetur'? Plautus etiam non dissimiliter: quid est e. q. s.

cod. suillus *corr. Vrsinus, cuius commentum* venter suillus ... dicam suo nomine scrutillum, ego me hodie... si quid esset, quod comesa farte biberem *Bothius paucis mutatis recepit.* . . . inillum *cod.* scrutillum *cum Vrsino scribendum est; cfr. glossa in Loewii Prodr. p. 282* scrutillus ventriculus fartus. *tres senarii videntur fuisse, lacunas sic potes explere:* Ventér suillus distribuatur pluribus. B. Totúm scrutillum ego me hodie esurum reciperem, Si quód comesa farte biberem esset mihi. 257 *id est θῶκον* 259 *eadem ratione syllabam produxit Varro satur. v. 213 B.* 260 *personas distribuit Buechelerus.* quid hoc est *Seyffertus Studia Plaut. p. 29. iambicum octonarium statuit Fleckeisenus* '*Zur Kritik der Dichterfrag-*

XXXIV (B. 55)

Exí tu Dave, age, spárge: mundum hoc ésse vestibulúm volo,
Venús venturast nóstra: nolo hoc púlveret . . .

XXXV (B. 62)

Charisius p. 66, 19 K. inveniuntur tamen quaedam peregrina quae cum incremento syllabae declinantur, ut Calchas, Pallas, 'Atlas, gigas. faciunt enim Calchantis, Pallantis, Atlantis, gigantis; quamvis antiqui, ut Pacuvius et Plautus, Calchan dicant, non Calchantem.

XXXVI (B. 40)

Inibi íntus esto, dónicum ego revénero.

XXXVII (B. 41)

butubatta

XXXIV Gellius N. A. XVIII, 12, 4 itidem Plautus pulveret dicit, quod non pulvere impleat, set ipsum pulveris plenum sit: exi tu e. q. s.

XXXVI Charisius p. 197, 15 K. donicum pro donec. ita Livius, inquit, usurpat: ibi e. q. s. Plautus quoque: inimicus e. q. s.

XXXVII Charisius p. 242, 10 K. butubatta. hoc Plautus pro nihilo et pro nugis posuit, ut in glossis veterum.

mente bei Gellius' p. 45. Hertzius verba in duos versus disposuit . . . . quid ést hoc? rugat pállium Amíctus non sum cómmode . . . . 261 exi Dave *Ritschelius Opusc. II p. 326 adn. trochaicos numeros ponens; iambicos agnoscit Fleckeisenus l. a. p. 45. senarii fient sic:* exi Tundare, Age spárge . . . 262 non *codd.* nolo *Fleckeisenus. Ladewigius Philol. XVII, 268 versus Bacchidibus fabulae attribuit.* 263 Calchan *N Ritschelius proll. in Trin. edit. 2 p. LXVIII. cfr. ed. 1 proll. p. LXXXVII.* Calcha *ablativum habes Men. v. 748, ubi* Calchante *codd. contra testante Prisciano.* 264 inimicus esto *codd.* inibi intus esto *Bothius. Bergkius 'Auslaut. D im alt. Lat.' p. 160 conicit versum esse Rudentis III, 4 eumque sic formatum:* A. Abi modo ego — Tr. Inimicus esto, donicum ego revenero *post huius scaenae v. 73 inserit. neque etiam hoc loco* inimicus esto *apte dictum*

XXXVIII (B. 39)

ego illi venear

XXXIX

Vinúm precamur. nam híc deus praeséns adest.

XL

⏑ –́ ⏑ – ⏑ síqua forte cóntio est,
Vbi éum hietare nóndum mi in mentém venit.

XXXVIII Diomedes p. 368, 25 K. est tamen apud veteres veneor et venditus sum, et apud Plautum: ego e. q. s.

XXXIX Diomedes p. 458, 23 K. ... vult enim per Cererem panem intelligi, per Liberum vinum, per Venerem concubitum: per inventum subiectumve inventorem dominantemve sic: vinum e. q. s. Servius ad Aen. I, 724 et vina coronant; vina pro poculis posuit, et est tropus synecdoche, ut Cererem dicimus pro frumento. sic Plautus: vinum e. q. s. Donati Ars gram. p. 400, 7 K. metonymia est [dictio] quaedam veluti transnominatio. huius multae sunt species. aut enim per id quod continet id quod continetur ostendit, ut 'nunc' ... aut contra ut 'vina coronant' aut per inventorem id quod inventum est [ostendit] ut 'sine'... aut contra ut 'vinum' e. q. s. Pompeii Comm. p. 307, 7 K. aut ab inventore id quod inventum est ut 'sine' ... aut e contrario, id est 'vinum' e. q. s. Isidorus Orig. I, 37, 9 at contra per inventum inventorem demonstrat, ut 'vinum precamur' pro Libero, qui vinum apud Graecos invenit.

XL Diomedes p. 345, 4 K. hiare et hietare veteres dixerunt. Plautus (plaustus *B* plautus *cett. omis. Putschius*): siqua e. q. s.

esse videtur. de donicum *cfr. Ritschelii Opusc. II p. 241.* 265 *cfr. Buechelerus Mus. Rhen. XXXVII p. 517.* 266 egone ς. 267 praecamur *Diom. M* pracamur *B* precemur ς precemur *Serv. codd.* precatur *Donati S* precamur *s. Pomp. P* (precemur *cett.*) *Isidorus.* 268 concio *B* 269 eum *codd.* nondum in *codd.* nondum mi in *Buechelerus* mente *AM* venit *codd.* venerit *Spengelius Caecil. Stat. fragm. p. 58. cur versus*

XLI

⏑– mittebam vínum pulchrum, múrrinam.

XLII

Plinius Nat. Hist. XIX, 19 (§ 50): in XII tabulis legum nostrarum nusquam nominatur villa, semper in significatione ea hortus, in horti vero heredium, quam ob rem comitata est et religio quaedam, hortoque et foro tantum contra invidentium effascinationes dicari videmus in remedio saturica signa, quamquam hortos tutelae Veneris adsignante Plauto.

XLIII (B. 51)

cette patri meo

XLIV (B. 65)

. . . haec praesepés mea est.

XLI Plinius Nat. Hist. XIV, 15 (§ 92) lautissima apud priscos vina erant myrrhae odore condita, ut apparet in Plauti fabula quae Persa inscribitur, quamquam in ea et calamum addi iubet. ideo quidam aromatite delectatos maxime credunt. sed Fabius Dossennus his versibus decernit: mittebam e. q. s. et in Acharistione: panem e. q. s.

XLIII Cledonii Ars (Gr. lat. K. V) p. 59, 20 nam ab eo quod est cedo, dic mihi illam rem, secundam et tertiam personam non facit, cedis cedit; in plurali facit cette, ut Plautus in * 'cette patri meo'. Pompeii Comm. p. 240, 23 'cette patri meo' habes etiam apud Plautum, id est 'date patri meo'. Phocae ars (Gr. lat. K. V) p. 436, 15 cedo etiam numeri pluralis lectum est apud Plautum cette. Mar. Plot. Sacerd. (G. l. K. VI) p. 490, 20 cedo numeri pluralis cette: sic Plautus et antiqui comoediographi.

XLIV Probus Cathol. p. 8, 3 K. hoc praesepe huius

fragmentis adiecerim, exposui p. 16. 270 murrina *E* dulcem *in fine versus addit M. Voigtius Mus. Rhen. XXVIII p. 61. cfr. Acharistionis v. 2. versum Plauto reddidit Ritschelius Opusc. III p. 177 sq.* 272 *de* cette *disseruit Ritschelius ad Mercatoris v. 965.* 273 praesepis *Sacerdos* hoc (*corr.* haec) praesepes meus (*corr.* meas est *B.* '*Charisius p. 44 in eadem*

XLV (B. 67)

reboo

XLVI (B. 26)

glirium examina

XLVII (B. 28)

⏑́ quid murmurillas tecum et té discrucias ⏑́⏑–

XLVIII

Lévior es quam tippula . . .

XLIX (B. 38)

penitissime

praesepis declinatur. nam quod Plautus 'haec praesepes mea est' genere feminino, sicut apud Graecos, auctoritas est, non ratio. *idem exstat ap.* Mar. Plot. Sacerd. p. 472, 25 K.

XLV Probus Cathol. p. 38, 31 K. igitur quod Plautus posuit reboo, non latine sed graece posuit, βοῶ βοᾷς, unde derivativum reboo reboas.

XLVI Nonius p. 119, 23 M. glis nominativus ab eo, quod sunt glires. Laberius e. q. s. Plautus genetivo plurali: glirium examina.

XLVII Nonius p. 142, 33 M. murmurillum, murmuratio. Plautus Rudente: nolo e. q. s. idem: quid e. q. s.

XLVIII Nonius p. 180, 9 M. tippula animal levissimum, quod aquas non nando, sed gradiendo transeat. Varro Bimarco: ut levis e. q. s. Plautus: levior e. q. s.

XLIX Nonius p. 217, 14 M. posticam feminino genere consuetudine appellamus. Lucilius e. q. s. Varro *Ταφῇ Μενίππου*: perrexit [in] interiores partes domuis posticae, ut ait Plautus, penitissimae.

re posuit versum Curculionis II, 1, 13 quin reciperet se huc esum ad praesepem suam. *ad quod exemplum nescio an haec quoque revocanda sint ita,* quod Plautus haec praesepes usus est' *Keilius* 274 *cfr.* boat *Amph. 232.* 277 est *Quicheratius* tippula *codd. Nonii et Pauli p. 366, 5. cfr. Ritschelius ad Persae v. 244. Vahlenus Coniect. in Varronis satur. p. 136 sq* tipulla *vel* tippulla *Scaliger Muellerus. cfr. glossa* tippula: vermis aquaticus *in Loewii Prodr. p. 289. cur versum fragmentis adcensuerim legitur p. 17.* 278 penitissime

L (B 7)

Nám pater tuus númquam cum illac étiam limavít caput.

LI (B. 29)

Nec ín machaeram aúdes dentes fréndere.

LII

Plocamoís ornatum fróntem habet petilís habris.

L Nonius p. 333, 31 M. limari, exquirere et delenire, secundum consuetudinem, a lima dictum. Plautus Menaechmis: anum e. q. s. limare etiam dicitur coniungere. Plautus Bacchidibus: nec e. q. s. σχηματικῶς. idem: nam e. q. s. (idem schematico *H* scematico *vg.* σχηματικῶς *corr. Lipsius* σχηματικῶς idem *transposuit Ritschelius Parerg. p. 169).*

LI Nonius p. 447, 10 M. fremere et frendere hoc disparantur, quod est fremere magnum sonare. Vergilius e. q. s. frendere alicubi cum gemitu vel iracundia miserum aut minax sonare. Vergilius e. q. s. Plautus: nec e. q. s.

LII Nonius p. 149, 7 M. petilum, tenue et exile. Lucilius e. q. s. Plautus plocino nam coloratum frontem habet petilis habis. petili (petilis H) tenuis dicit, habris mollis dici (petilis ... dicit *edd.*). *idem* p. 204, 26 M. frontem feminino genere Vergilius ait: et e. q. s. masculino Titinius e. q. s. Plautus: nam coloratilem frontem habet petulis.

codd. cfr. Vsenerus in Fleckeiseni Annal. 1867 p. 248. penitissimae *Mercerius.* 279 illa *codd.* illac *Ritschelius Parerg. p. 169.* limabit *vg.* limavit *Lipsius* 280 nec machaeram (maceram *H*) audes *codd.* nec machaera mi audes *Bothius Quicheratius* nec in machaeram audes *scripsi.* 281 plocino nam *codd. p. 149.* plocino *om. codd. p. 204. Ritschelius Parerg. p. 170 priorum, qui titulum fabulae e* plocino *fingere conati sunt, coniecturas refutans proponit* pol timeo *aut* pol cinnamo. *in* plocino *inesse opinor* plocamo, *cum de mulierum ut videtur imitatore quodam agatur. cfr. Luciani Alexand. c. 11* προεισπέμπεται δὲ ὁ Ἀλέξανδρος κομῶν ἤδη καὶ πλοκαμοὺς καθειμένος . . . οὕτως ἄρα ὁ Ποδαλείριος μάχλος καὶ γυναικομανὴς τὴν φύσιν. *itaque* plocino nam col *in* plocamois *mutavi suadente Buechelero.* coloratum *codd. p. 149* coloratilem *codd. p. 204* coloratum ille *Ritschelius* corollatum ille *Ribbeckius Coroll. fragm. com. lat.*[2] *p. XXXI* ornatum *Buechelerus iambicum senarium restituens* petilis habis *codd. p. 149* petulis *codd. p. 204* petilus habrus *Scaliger Ritschelius* petilis labris *Iunius. Luciani Muelleri* (*in Lucilii ed. p. 244*) namque coloratum frontem habet

LIII

Néque ego ad mensam públicas res clámo neque legés
crepo.

LIV

Et égo te conculcábo ut sus catulós suos.

LV

. . . hunc sermonem institi.

LVI (B. 32)

properate prandium

LVII (B. 42)

corpus tuum virgis ulmeis inscribam

LIII Plenior comment. Servian. ad Aen. I v. 738 increpitans, inclamans . . . . aut certe arguens familiariter segnitiem tarde accipientis, cum esset avidus in bibendo. [nam sequitur ‘ille impiger’. melius tamen accipimus clara voce hortatum, ut Plautus: neque e. q. s.]

LIV Plenior comment. Servian. ad Aen. II v. 357 catulique, sane catuli non solum canum sed et serpentum, ut ‘aut catulos tectis aut ova relinquens’. Plautus etiam suum: et ego e. q. s.

LV Plenior comment. Servian. ad Aen. IV v. 533 insistit . . . aut insistit volutare, aut insistit proposito moriendi. Plautus tamen ita ait: hunc e. q. s.

LVI Plenior comment. Servian. ad Aen. IX v. 399 pulchram e. q. s. aut deest ‘adire’ aut deest ‘ad’, ut sit ‘ad mortem properet’; aut certe antique ‘properet mortem’, ut Plautus ‘properate prandium’. Philargyrii comment. ad Georg. IV v. 170 fulmina; fulmina properant vetuste ait, ut Plautus ‘properant prandium’.

LVII Servius ad Aen. I v. 478 inscribitur dilaceratur, ut Plautus: corpus e. q. s.

petilust habrus *abicit Seyffertus Stud. Plaut. p. 20.* 282 *ad Militis III, 1 viri docti rettulerunt. cfr. Ritschelii adnot.* 283 *cfr. p. 18.* 285 properate *Serv.* properant *Philargyr., quod recepit Bothius, qui solum Philargyrii testimonium attulit.* 286 inscribitur *C, qui* Plautus *omisit. ita fit senarius.* inscríbam virgis úlmeis corpús tuum *Bothius. cfr. congesta*

LVIII (B. 43)

Númquam ad civitátem venio nísi circumfertúr peplum.

LIX (B. 47)

paupera est haec mulier

LX (B. 45)

ipsa sibi mortem creat

LXI

castrum poenarum

LVIII Servius ad Aen. I v. 480 **peplumque ferebant**, peplum proprie est palla picta feminea Minervae consecrata, ut Plautus: numquam e. q. s.

LIX Servius ad Aen. III. v. 539 **terra hospita**, usurpative 'hospita' dixit, quae enim in es exeunt, communia esse possunt. nam femininum in a non mittunt. Lucanus: hospes e. q. s. nec mirum, abusum esse Virgilium, cum et Plautus '**paupera**' dixerit, ab eo quod est hic et haec pauper. *idem* ad Aen. XII v. 519. **pauperque domus**. 'hic' et 'haec pauper' dicimus: nam 'paupera' usurpatum est. sic Plautus: paupera e. q. s.

LX Servius ad Aen. VI v. 205 **brumali frigore viscum**, bene 'brumali' addidit. tunc enim maturum est et auri imitatur colorem, nam nova fronde viret. quod, ut ait Plinius in naturali historia, de fimo turdelarum in certis arboribus nascitur. unde Plautus: ipsa e. q. s.

LXI Servius ad Aen. VI, 775 **castrumque Inui**... castrum autem civitas est. nam castra numero plurali dicimus, licet legerimus in Plauto 'castrum poenarum'; quod etiam diminutio ostendit, nam castellum dicimus.

a Lorenzio ad Pseudol. v. 523. 287 cum infertur *codd.* quando infertur *Bothius* circumfertur *scripsi.* cum illi fertur *Buechelerus.* 288 pauper *M* (paupera *man. rec.*) *cfr. Vidul. fr. XVII* paupera haec res est. 289 vi *F* sibi *cett.* avis *ante* mortem *codd. praeter AS* cacat *coni. Burmannus Isidori Orig. XII, 7, 71 respiciens* turdela, quasi maior turdus, cuius stercore viscum generari putatur, unde et proverbium apud antiquos erat, malum sibi avem cacare. 290 poenorum *r.* poenarum

LXII (B. 46)

⏑ ⏑́ pro laruáto te circúmferam.

LXIII

dissipabo te tamquam folia farferi

LXIV

faciles oculos habet

LXV

ego hunc hominem hodie texam pallio

LXVI (B. 44)

Servius ad Aen. III, 42 scelerare polluere, et est sermo Plautinus, quo hodie non utimur.

LXVII (B. 50)

In péllibus períclum porténditur

LXII Servius ad Aen. VI v. 229 circumtulit purgavit. antiquum verbum est. Pautus 'pro laruato te circumferam' id est purgabo. nam lustratio a circumlatione dicta est vel taedae vel sulphuris.

LXIII Servius ad Aen. VII v. 715 fabarim autem quem dicit etiam ipse per Sabinos transit et farfarus dicitur. Plautus: dissipabo e. q. s.

LXIV Servius ad Aen. VIII v. 310 facilesque oculos e. q. s. physici dicunt, ex vino mobiliores oculos fieri. Plautus 'faciles oculos habet', id est mobiles vino.

LXV Servius ad Aen. X v. 424 dum texit dum spoliat; nam tempus praesens est, non praeteritum ab eo quod est 'tego' (texo R M). sic Plautus: ego e. q. s. [et 'tegit' 'te' primam syllabam corripit, ut tantum positione longa sit].

LXVII Porphyrio ad Hor. Serm. I, 6, 22 quoniam in propria non pelle quiessem; ex proverbio sumptum est; eos namque

rell. 291 circumferem *A.* *de* laruatus *cfr. Brixius ad Capt. v. 596.* 292 taquam *L.* farfari *codd. cfr. Goetzius ad Poen. v. 478. senarius efficitur* te dissipabo *transpositis.* 294 hodie texam *ASMF* detexam *RLH. cfr. Goetzius et Loewius ad Amph. v. 294.* 295 scelerare manus *Plauti fragm. editores.* 296 *e Porphyrionis verbis editores*

LXVIII (B. 49)

Cilíx, Lycisce, Sósia, Stiche, Pármeno,
Exíte et ferte fústes privos ín manu.

LXIX (B. 53)

médicum habet patágus morbus aés

LXX (B 58)

⏑⏑́ qui talis ést de gnatabús suis.

qui mediocritatis suae obliti maiora se ipsis adpetunt, solemus dicere non continere se intra pelliculam suam; et hoc scilicet inde sumptum est, quod ductores in pellibus dormirent, cuius rei et Lucilius testis est cum dicit: per e. q. s. et Plautus, cum de anu ebria iocaretur, ait: ìn e. q. s.

LXVIII Acron ad Hor. Serm. II, 5, 11 privum autem est, quod unius est; unde et privilegium, ut hoc Plautinum indicat: Cilix e. q. s.

LXIX Macrobius V, 19, 11 omnino autem ad rem divinam pleraque aenea adhiberi solita multa indicio sunt, et in his maxime sacris quibus delinire aliquos aut devovere aut denique exigere morbos volebant. taceo illud Plautinum cum ait: mecum e. q. s. Paulus F. p. 221, 3 M. patagus morbi genus.

LXX Priscianus I p. 293, 17 H. *de dativo et ablativo pl. primae declinationis agens* Plautus in Sticho 'ego ibi . . . filiis' pro filiabus. idem: qui talis e. q. s.

anus haec *versui iniecerunt*. in pellis *Mv*. in pellibus *R* inbellis *Bothius* tegiculum protenditur *Pareus*. *cfr. Asin. v. 530* écastor nobís periclum et fámiliae porténditur. 298 cilix licisce sosi ostice parmeno exite et f. f. pr. in m. *γ. om. rell.* fusteis *Pareus* fustis *Bothius*. 299 mecum *codd.* medicum *Buechelerus*. patagus *Canterus var. lect. I p. 50.* pęagus *P* peagus *R* *quid sit* patagus *vel* patago *explicatur ab Attone polypt. 58, quem Loewius Prodrom. p. 287 adhibet: 'patago est exulceratio oris, quod cum intumuerit, paene elinguem facit'. Loewius* morbus aes *ut* patagi *interpretamentum tale:* morbus oris *e Plautinis eicit.* 300 quin *GL* Quintalis *K* qui

*LXXI (B. 30)

flocci péndo, quid rerúm geras

*LXXII (B. 69)

cistellam mihi óffers cum crepúndiis

LXXIII

quid tu o momar sicule homo praesumis

LXXIV

glos

LXXV

acieris

LXXI Fulgentius de abstr. serm. p. XIX L. flocci dixerunt quasi nihili. unde et Plautus ait: flocci pendo e. q. s.

LXXII Fulgentius de abstr. serm. p. XXII L. cistellam capsellam ut Plautus ait: cistellam mihi offers cum crepundiis, id est cum puerilibus ornamentis.

LXXIII Osbernus p. 332 moveo . . . et hic momarsiculus, li i. stultus, qui cito movetur ad iram. unde Plautus: quid e. q. s. *idem* p. 360: momarsiculus, qui cito movetur ad iram. Isidori glossae p. 686, 16 momar siculus, stultus, qui cito movetur ad iram. Plautus: quid e. q. s. *ibid.* p. 687, 25 marsiculus, qui cito movetur ad iram. Plautus: quid e. q. s. Paulus p. 140, 1 momar Siculi stultum appellant.

LXXIV Philox. gloss. p. 103, 2 Vulc. glos: *ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀδελφή, γάλως, παρὰ Πλαύτῳ.* p. 103, 6 *ad* glumea: *ἀδελφὴ γαμετή, ὡς Πλαῦτος.*

LXXV Philox. gloss. p. 11, 32 acceres: *ἀξίνη ἱεροφάν-*

talist de natis suis *Bothius* 301 *cfr. Lerschius Fulgent. ed. p. 61, Loewius Glossae nominum p. 156 sq.* 302 effer *Mercerius* ecfer *Bothius. e Cistellariae IV, 1, 3 vel IV, 2, 42 versum Fulgentium commentum esse proponit Lerschius l. a. p. 69. etiam in Rudentis IV, 4 similia insunt.* 303 quid ais homo marsicule *tantum Isid. p. 687, 25. de verbo* praesumis *emendando cum Loewio Prodr. p. 255 (cfr. ib. p. 51) despero.* 304 *cfr. Loewius Prodr. p. 257* 305 *cfr. Loewius Prodr. p. 257, qui* acceris *formam praefert.*

LXXVI

interluere mare

LXXVII

probus quidem antea iaculator eras

LXXVIII

linna cooperata est testrio gallia

LXXIX

si quid facturus es, appende in umeris pallium et pergas, quantum valet tuorum pedum pernicitas

του, ὡς Πλαῦτος. *cfr.* Paulus p. 10, 1 M. acieris securis aerea, qua in sacrificiis utebantur sacerdotes *et glossae in Loewii Prodr. p. 257* acceries: securis, quam flamines aut pontifices habent *et* acceries: genus securis.

LXXVI Isidorus Orig. V, 26, 18 internecivi autem significatio est quasi hominis quaedam enecatio: nam praepositionem inter ponebant antiqui pro e. Naevius: mare interbibere. et Plautus: interluere mare, id est ebibere et eluere.

LXXVII Isidorus Orig. XIX, 5, 2 funda genus est piscatoriae retis, dicta ab eo, quod in fundum mittatur, eadem etiam a iactando iaculum dicitur. Plautus: probus e. q. s.

LXXVIII Isidorus Orig. XIX, 23, 3 linnae saga quadra et mollia sunt. de quibus Plautus: linna e. q. s. *ibid.* 1 Gallis linnae.

LXXIX Isidorus Orig. XIX, 24, 1 pallium est, quo ministrantium scapulae conteguntur ut, dum ministrant, expediti discurrant. Plautus: si quid e. q. s.

308 luma *Pareus* lena *Arevalus* linna *Gothofredus Loewius Prodr. p. 289.* cooperta *Pareus, Areval. quod libri habent est* linnaeq. operata. textrina *Pareus Areval.* textrino *Gothofr.* Galliae *Pareus.* ⏑⊥⏑ linnam operátast textrix Gállica *Loewius dubitanter proponit.* 309 pergat *Areval.* pergas *Pareus.* pernicitas *Areval. cfr. Menaechm. v. 756, 867* promtitas *Pareus. Isidorus sententiam Plauti reddidit, verbum vix ullum.* 310. aeneis *Areval.* ex aeneis *Pareus, cfr. Loewius Glossae nominum p. 95 sq.* aheneis *pro* ahenis *Plauti esse negat Kieslingius Fleckeis. Annal. 1868 p. 614. an delendum? cfr. Placidus.* 311 *Goetzius Anal. Plaut. p. 110 'ludens' hos*

LXXX

Aéneis coculís mihi excocta est ómnis misericórdia.

LXXXI

Serenus Sammonicus medic. v. 429 (425 Baehr.) Dulcia Plautus ait grandi minus apta lieni.

LXXX Isidorus Orig. XX, 8, 1 omnia vasa coquendi causa parata cocula dicuntur. Plautus: aeneis e. q. s. *cfr.* Placidi gl. p. 26, 13 D. coculis, aeneis vasis ad coquendum, vel assulis aridis.

numeros effinxit: nam grándi lieni mínus sunt apta dúlcia. *idem suspicatur versum spectare ad Curcul. v. 240.*

Restant denique hi sex versus valde dubiosi in Parei et Bothii editionibus adlati:

(B. 70) vices memorat et cicatrices denudat
(*e Pontani ad Macrob. somn. Scip. I c. 21*)

(B. 71) dum aviculae vernant
(*e Pontani ad Macrob. Saturn. VII, 16*)

postquam degulato patrimonio pauper est factus
(*e Perotti Sipontini Cornu cop. p. 763*)

ut isthaec operatio crimen expiet
(*e Thesauro R. Stephani s. v. operatio*)

nimio satius est non admittere malum quam admisso mederi
(*ex Erasmi Adag. 'mus picem gustans' p. 1626*)

utrum veniat necne nihil in re est mea
(*e Perotti Sip. Corn. p. 48*)

neque in emendandis neque in colligendis versibus Plautinis ex istius generis scriptorum libris ipse operam consumpsi. versus quos Bothius e Pontani comm. adfert s. n. 34 non edit ut possit, sed posse hic, ut edat, cupit *et s. n. 72* religionem a se reicere *alterum e Capt. v. 461 sqq. alterum e Mercat. v. 882 petitos esse verisimile habeo.*

EXCVRSVS

Nervolariae fragmentis s. n. VIII et IX duos versus inserui in Festi epit. p. 169, 11 et 197, 20 e Nervolaria prolatos, qui iidem in Sticho fabula exstant v. 352 et 91, improbata virorum doctorum sententia, qui omnes praeter unum Bergkium magis removentes discrepantias quam expedientes Festi utrumque locum corruptum esse et aut Festum in titulis adscribendis errasse aut Nervolariae versus quosdam et Stichi titulum ante versus memoratos intercidisse[1]) censuerunt. quarum alteram sententiam prorsus abiciendam esse supra exposui p. 6. altera iisdem causis profligatur. neque magis arridet Bergkii sententia, qui ponit[2]) versum 'ecquis huc effert nassiternam cum aqua sine suffragio' aut saltem quae expressae sunt hoc versu facetias et in Sticho et in Nervolaria exstitisse. ut taceam ne versum ipsum bis positum fuisse probemus obstare personarum distributionem, ne versus Stichi et Nervolariae 'sententiis magis quam verbis congruentes' confusos esse censeamus obstare citandi rationem in Festi epitome adhibitam, hac Bergkii explicatione alterius tantum versus discrepantiae temptantur, alterius relinquuntur in obscuro. Vtriusque vero versus discrepantiae, ne in lubricam coniectandi viam aberremus, una explicandi ratione solvantur opus est. meo iudicio Festi verbis sincera fides habenda est. neque igitur restat nisi ut Nervolariam et Stichum unam esse eandemque fabulam vel potius eas Nervolariae Stichique partes, in quibus isti versus insunt, haud esse diversas dicamus. haec sententia quamvis mira videatur, praesertim cum neque de nervis agatur in Sticho neque ceteri qui servati sunt Nervolariae versus cum Stichi argumento conveniant, tamen stabilitur Stichi ipsius compositione adcuratius inquisita.

1) Sic de altero versu iudicat Ritschelius Opusc. II p. 325.

2) 'Auslaut. D im alt. Latein' p. 160.

Stichi qualis nobis tradita est in codicibus inter omnes constat formam genuinam retractando esse depravatam. cuius διασκευῆς certa vestigia relicta sunt in versibus 48—57, deinde in personarum nominibus turbatis. alia praeter haec viri docti conati sunt detegere per ceteras fabulae partes. atque recte intellegentes compositionem fabulae iis potissimum vitiis laborare, quod mulieres, quae in prima fabulae parte primas personas tenent, in ceteris partibus prorsus neglectae sunt, deinde quod servorum res in fine fabulae descriptae cum antecedentibus haud satis apte coeunt, ut sanam restituerent compositionem coniecerunt aliquot scaenas intercidisse easque lacunas explere conati sunt iis quae desiderantur. de quibus quae singuli disputaverunt[1]), ne omnia excutiam, satis habeo Goetzii sententiam referre, qui ceteris adcuratius de hac re egit. is ante servorum convivium scaenam quandam proponit iniectam fuisse, in qua mulieres ob fidem maritis servatam debitas laudes ceperint. praeterea huius scaenae personas conicit cenam parasse, de qua sola in media fabulae parte agitur, itaque qui desideratur transitum ad servorum convivium fecisse. recte idem in versibus 425—454 diasceuastae manum agnoscit, qui ex illa parte deperdita in hanc scaenam eos transposuerit. sed vide num hoc modo fabulae forma restituatur, qualis Plauti vel Menandri ingenio fuerit digna. summa ni fallor vitia etiam nunc remanent: offendimur in eo, quod mulierum angustiae in fabulae exordio tam copiose graviterque praedicatae, ut putaverit quisque fore ut in iis ipsis evolvendis summum fabulae argumentum versetur, statim cedunt ineptis maritorum parasitique conloquiis, quae ad argumentum ipsum omnino non pertinent. etiamsi mulieres illa parte iniecta in scaenam reducuntur, tamen haud satis arto argumenti vinculo Stichi personae continentur, sed utcumque lacunas statues, semper distracta fabula manet in tres partes, quarum in alia aliter res agitur, ita ut magis ad personas sin-

---

1) Scripserunt de Sticho retractata Ritschelius praef. ad Stichi edit. p. IX sqq. Bergkius 'Zeitschr. f. Alterth.' 1850 p. 332 sqq. Teuffelius Stud. u. Charakt. p. 277 sq. Ladewigius Philol. XVII p. 452 sqq. Goetzius Acta societ. phil. Lips. VI p. 270 sqq. et 302 sqq. praef. ad Stichi edit. p. 15.

gulas describendas quam ad argumentum iuste explicandum poeta animum induxisse videatur. deinde titulus habet magnam difficultatem. 'Stichus' enim cum fabula inscripta sit, exspectamus Stichum servum primas acturum partes aut saltem ad argumentum convertendum vim habiturum, sicut in reliquis fabulis Plautinis accidit istius generis titulis inscriptis. neque tamen Stichus primas partes agit neque valet quidquam ad nodum exsolvendum, quippe qui vix colligatus statim expeditus fiat. contra in tales fabulae partes inductus est Stichus, quas si eiciamus nihil desideretur, quo argumentum fabulae intellegatur. neque vero ullus poeta nedum Plautus tam vilis personae nomen sumet pro titulo fabulae; ne diasceuastam quidem si fabulam ut pro nova ederet novo titulo inscribere voluisset, hunc titulum omnium minime aptum electurum fuisse verisimile est. hac una re equidem intellegere possum isti fabulae Stichum nomen factum, quod diasceuasta fabulam nobis servatam e duabus ac diversis fabulis componens ex altera cum scaenis nonnullis Stichi titulum transtulit. adeo violenter vetere tempore fabulas Plautinas conturbatas esse proponere dubitarem, nisi accederent alia argumenta, quae istam sententiam adfirmant.. vitia quibus fabulae compositio offendit adhuc haud omnia a viris doctis detecta sunt: v. 150 mulier altera Crocotium iubet Gelasimum parasitum arcessere, quem mittat in portum, ut de reditu maritorum quaerat. qui Gelasimus, cum antea cum maritis res perdidisset (v. 630), mulieribus invisus per totos tres annos in domum earum non erat admissus (v. 210—216, 266 sq.). nunc arcessitur alterius mulieris ipsius iussu, ut negotium suscipiat, quod multo aptius servorum alicui mulier mandasset, sicut v. 397 Gelasimo 'operam suam offerenti respondet 'sat servorum habeo domi'. Plautum ipsum parasiti personam tam inepte introduxisse vix tibi persuadebis. immo diasceuasta duas fabulas confundens parasiti personam ex altera depromptam alterius argumento adaptare studuit sat incommode. praeterea ut Stichum coniciam e duabus fabulis esse contractam hac causa moveor, quod ista tantum ratione quinam vitia supra memorata inrepere potuerint in fabulam intellegitur.

Quibus e fabulis diasceuasta Stichum composuerit indicant Stichus titulus duoque versus apud Festum prolati, unde pro-

fecta est disputatio nostra. usus est Sticho genuina fabula Plautina e graeca Adelphis Menandri facta[1]), quam adhibuit ad tertiam et fortasse ad mediam novae Stichi partem conscribendam. primam partem e Nervolaria sumpsit. quae res nobis ansam praebet ad argumentum Nervolariae enucleandum: titulus docet agi de homine aut hominibus nervo constrictis. cui cum adicimus ea quae e Sticho comperimus atque pauca quae fragmenta ipsa offerunt, hoc fere argumentum restituimus: pater filias, quarum mariti ante tres annos domo abierant, invitas aliis viris in matrimonium dare volt. mulieres patris precibus non obsequuntur maritisque ut fidem servent, firmantur nuntio adlato maritos redire. hi tamen ob aliquam causam nervis vincti retinentur. itaque pater consilium suum festinat mulieresque iam sunt cessurae patri, cum in tempore mariti fortasse astutia servorum liberati redeunt omniaque in bonum vertuntur: servi in libertatem vocantur et mulieres ob fidem servatam collaudantur. ex versibus servatis ad argumentum intellegendum v. 2 'prohibentque moenia alia, unde ego fungar mea' et v. 5 'vinum sublestissimum' haud valent. duorum amatorum, quos pater cum mulieribus nuptiis coniungere studet, personas efficimus e versibus 4 'producte prodigum esse amatorem addecet' et 6 'insanum valde uterque deamat'. de patre loquitur servus, ut videtur, v. 1 'scobina ni ego illum actutum adraso senem'. versus 3 'ocissume nos liberi possimus fieri' verisimilius de servis dictus est sperantibus fore ut manu mittantur, quam de ingenuis nervo vinctis. unus tantum versus 7 'scrattae, scrupipedae, strittivillae, sordidae' in meretrices dictus, quomodo cum argumento conectendus sit, latet. verisimilius tamen habeo de meretricibus sermonem tantum fuisse, quam ipsarum in agendo partes.

Haec de Nervolaria et Sticho si probabiliter disputavi, Stichus genuina mature oblitterata est. cuius in locum se insinuavit altera Stichus saeculo ab u. c. septimo ineunte e duabus comoediis Plautinis contracta. istam fabulam, in quam didascalia veteris Stichi translata est, cum consensu grammati-

1) Hoc docet didascalia, quae Sticho genuinae adposita postea in novam Stichi fabulam translata est. didascaliam ad Menandri Adelphos alteram spectare ostendit Fr. Schoellius in Fleckeiseni Annal. 1879 p. 44 sqq.

corum Plauti censeri reperiret, Varro genuinarum indici inseruit, praeterea Nervolariam a nonnullis grammaticis inter ambiguas habitam e suo iudicio vere Plautinam posuit. quae res quamvis mira videatur, quippe cum nonnullae partes quae in Sticho eaedem in Nervolaria fuerint, tamen coniecturam meam haud infringit. sine dubio enim recte Ritschelius Parerg. p. 115 sqq. e Gellii verbis statuit, Varronem illum indicem fabularum XXI minus secutum suum ipsius iudicium quam priorum grammaticorum consensum composuisse, ita ut non liceat concludere, Varronem ipsum omnes quas indice comprehendit fabulas habuisse genuinas.

INDEX FABVLARVM

INDEX VERBORVM

Quae asterisco notavi codicum auctoritate non nituntur.

CORRIGENDA

p. [illegible] fragmento XI
p. [illegible]
p. [illegible]
p. [illegible]

Bonnae typis Caroli Georgi typographi academici.

Universitäts-Buchdruckerei von Carl Georgi in Bonn.